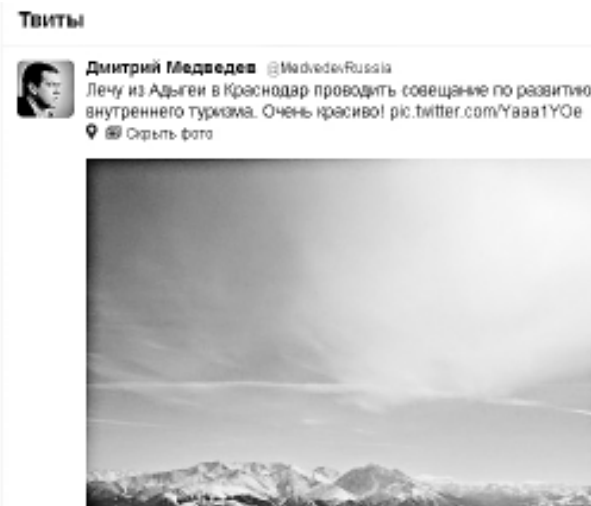

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Дмитрий Медведевым турист кластерым фэгъэхьыгъэ зэлулэгъу зэхыщэгъ

Зэлулэгъу Краснодар шы-
зыхыщэным ыпэкIэ Урысыем и
Президентэу Дмитрий Медве-
девыр Адыгеим гъэтхапэм и
11-м шылагъ.

Къэралыгъом ипашэ Адыгэ
Республикэм и Лышхъхъу
ТхьакIушынэ Аслъанрэ Крас-
нодар краим игубернаторэу
Александр Ткачевымрэ ягъу-
сэу Лэгъо-Накэ шылагъ. Дмит-
рий Медведевым республикэм
икъушхъхъэлэ чыплэ дахэхэм
нэлуасэ зафишыгъ, Абэдзэщ-
рэ Бямрэ апхырыкIырэ гъогу-
хэм лыжэкIэ къащикIухьагъ
«Твиттерым» къыринэгъэ къэ-
бархэм къызэраушыхъатырэм-
кIэ, Урысыем и Президент къу-
шхъхъэлэ чыплэхэр ыгу ри-
хыгъэх.

Дмитрий Медведевыр тури-
змэм епхыгъэ Iофыгъохэм
мы зэлулэгъу къащытегушы-
Iээ, Урысыем илэсым къы-
кIоцI тыхэгъэу шыпсэурэ ыкIи
IэкIыб къэралыгъо турист мил-

лион 70-м ехъу ригъэблэгъэн
зэрилэкIыштыр къылуагъ. Не-
пэрэ гъэхъагъэхэм ялгытыгъэ-
мэ, пчъагъэр фэдитIуэ нахы-
бэ хьушт. Мыщ фэдэ пшъэры-
лгъыр зэшIохыгъэным пае ту-
ризмэм ылъэныкIо фэIо-фа-
шIэхэр нахышIоу шагъэцэ-
кIэнхэ, туристхэм транспорт
хъарджэу ашIыхэрэм къакIе-
гъэчыгъэн, курорткIэхэр гъэ-
псыгъэнхэ фае. Ащ епхыгъэу
Урысыем и Къыблэ джырэ ту-
рист кластер шызэхэщэгъэным
мэхъанэшхо иIэу шыт. Къэра-
лыгъом и Президент зэлулэгъу
гъум зэрэщыхыгъэунэфыкIы-
гъэмкIэ, туризмэм Темыр Кав-
казым зыщегъэушъомбгъугъэ-
нымкIэ бэ ашIагъэр, ау Iофы-
гъохэр джыри шыIэх.

— АпэрэмкIэ, курортхэм
джырэ уахътэм диштэрэ ин-
фраструктурэ афызэхэщэгъэн,
транспорткIэ яклIолэгъошIоу
ахэр шыгъэнхэ, дунэе шапхъэ-
хэм адиштэрэ автомобиль, мэ-

шIоку гъогухэр гъэпсыгъэнхэ
фае. Туристхэр нахыбэу Те-
мыр Кавказым ыкIи Каспийм
къэкIонхэмкIэ ахэр ишыкIэгъэ
дэдэу шытых. Ащ епхыгъэу
Правительствэм пшъэрылгъэ
фэсшIы инженер, энергетикэ,
транспорт инфраструктурэу
турист кластерым ишыкIагъэр
зэригъэшIэнэу ыкIи псэолэгъ-
шыным епхыгъэ пIалъэхэм-
кIэ, мылгъу къэкIуапIэхэмкIэ
предложенияхэр къыгъэхъазы-
рынхэу, — къылуагъ Дмитрий
Медведевым.

Урысые Федерацием и Пра-
вительствэ иунашъо тетэу Iо-
фэу ашIагъэм Адыгеим и Лы-
шхъхъу ТхьакIушынэ Аслъан
къытегушыIээ, 2003-рэ илэс-
ым къыщегъэжыагъэу турист-
рекреационнэ комплексэу «Лэ-
гъо-Накэ» инфраструктурэ
изегъэушъомбгъун зэрэдэла-
жъэхэрэу къылуагъ.

— Автомобиль гъогу, элек-
тролиниер агъэпсыгъэх, джащ

фэдэу поселкэу Каменноост-
скэм нэсэу газрыкIуапIэр чIа-
лхъхъагъэх, ыужкIэ курортэу
«Лэгъо-Накэ» ар нагъэсын
ямурад. Сомэ миллиард 1,5-м
нэс къызыфагъэфедэгъэх, —
хигъэунэфыкIыгъ ТхьакIушынэ
Аслъан.

ЗэрэрахъухъэрэмкIэ, а зы
уахътэм курортым нэгъырэ мин
28-рэ фэдиз ригъэблэгъэн ылгъэ-
кIышт. Нэгъырэ мин 20 фэдиз-
мэ ащ Iоф шащIэшт. Джащ
фэдэу республикэм и Лышхъхъу
къызэрилуагъэмкIэ, генеральнэ
планым тетэу компаниеу «Ин-
вестТурСервис» зыфиIорэм
инфраструктурэм иобъектхэм
ягъэпсын епхыгъэ проект-сме-
тэ документациер егъэхъазы-
ры. Ащ ишIын сомэ миллиар-
д 3-м ехъу пэлухъащт.

Ащ нэмыкIэу джыри мылгъу
зыпэлухъащт псэуалъэхэм япхы-
гъэ Iофыгъохэм ТхьакIушынэ
Аслъан къащыуцугъ. Ар зыфэ-
гъэхыгъэр автомобиль гъогу

«Дахъо — Лэгъо-Накэ» зыфи-
Iорэмрэ энергетическэ объект-
хэмрэ гъэкIэжыгъэнхэр, псыр
зыщдаугъошIт псэуалъэ, Мые-
къопэ районым ипсэуалъэхэмрэ
Мыекъуапэрэ ямагистральнэ
псырыкIуапIэ шыгъэнхэр,
аэропортэу «Мыекъуапэ (Хан-
ская)» зыфиIорэр гъэкIэжы-
гъэныр, аэродромыр республи-
кэм имылгъу хэгъэхъажы-
гъэныр ары. Специалистхэм
къызэрэрадзагъэмкIэ, зигугъу
къэтшыгъэ псэуалъэхэм ягъэ-
псын сомэ миллиард 12 фэдиз
пэлухъащт.

Зэлулэгъум икIэуэххэм ате-
тэу Урысыем и Президентэу
Дмитрий Медведевым федер-
альнэ министерствэхэмрэ ве-
домствэхэмрэ ялэшхъэтетхэм
пшъэрылгъэ гъэнэфагъэхэр афи-
шыгъэх.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъхъу ипресс-къулыкъу
Сурэтхэр А. Гусевым тыри-
хыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу и Указ

Адыгэ Республикэм
культурэмкIэ иминистрэ
ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Конституции
ия 78-рэ статья иподпунктэу «р»-м
тегъэпсыхъагъэу унашъо сэшIы:

1. Чэмышъо Гъазый Кушъу ыкIор
Адыгэ Республикэм культурэмкIэ ими-
нистрэу гъэнэфэгъэнэу.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм шыублагъэу
мы Указым кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу
ТХЬАКIУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 6,
2012-рэ илэс
N 64

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу и Указ

Адыгэ Республикэм псэолэгъэшынымкIэ,
транспортнымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи
гъогу хъызмэтымкIэ иминистрэ ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Конституции
ия 78-рэ статья иподпунктэу «р»-м тегъэпсыхъагъэу унашъо
сэшIы:

1. Картамышев Валерий Николай ыкIор Адыгэ
Республикэм псэолэгъэшынымкIэ, транспортнымкIэ,
унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хъызмэтымкIэ ими-
нистрэу гъэнэфэгъэнэу.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм шыублагъэу мы Указым
кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу
ТХЬАКIУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 6, 2012-рэ илэс
N 65

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу и Указ

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ
иминистрэ иапэрэ гуадзэ ехылагъ

1. Кабанова Надеждэ Иван ыпхъур Адыгэ Республикэм гъэсэ-
ныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэ иапэрэ гуадзэу гъэнэфэ-
гъэнэу.

2. ЗыкIэтхэхэрэ мафэм шыублагъэу мы Указым кIуачIэ илэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу ТХЬАКIУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 7, 2012-рэ илэс
N 67

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу Адыгэ Республикэм ими-
нистрэхэм я Кабинетрэ гухэкIышхо ащыхугъ Адыгэ Республи-
кэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федорко Фе-
дор Петр ыкIор зэрэщымыIэжыыр ыкIи зидунай зыхъожыгъэм
иунагъорэ илахылыхэмрэ афэтхъаусыхэх.

Бзылъфыгъэхэр агъэшIуагъэх

БлэкIыгъэ бэрэскъэжыем, гъэтхапэм и 7-м, бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ ипэгъокIэу Адыгэ республикэ филармонием мэфэкI зэхыхъэ щыкIуагъ. Ащ хэлэжыагъэх гъэцкIэкIо хэбзэ органхэм япашэхэр, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутатхэр, федеральнэ ыкIи республикэ къулыкъухэм ялыкIохэр, нэмыкIхэр. Отраслэ зэфэшхьафхэм ащылэжыагъэху, непи гъэхьагъэхэр ащызышIыр бзылъфыгъэ анахь чанхэр ащ къырагъэблэгъагъэх.

Бзылъфыгъэхэм ямэфэкI мафэкIэ къафэгущIуагъ АР-м

и Лышхъхъу ТхьакIушынэ Аслъан.

Бзылъфыгъэхэм къэралыгъом ищыIэныгъэ ялахьышIоу халхьхэрэр аужырэ илгъэсхэм нахьыбэ зэрэхьугъэр, ахэм ячаныгъэ, акIуачIэ, яхъупхьагъэ нахьыбэу къызэрагъэлэгъуагъэр ащ ипсалтэ къышхыгъэщыгъ.

— Республикэм хэъоныгъэу ышIыр пстэуми шъуилахь мымакIэу ахэшхошIыхьэш, ащ пае лъэшэу тышгъуфэраз, — къыIуагъ ащ. — Тэ, хъулыфьгъэхэм, тауж шъукъимынэу шъуипшъэрылхэр шъогъэцкIэх. Ауштгъэ тапэкIи тызэкъотэу тшIэн фаеу щылэр бэш,

шъутигъусэу тиофшIэн лъыдгъэкIотэнэу тышхушгъугъы.

Бзылъфыгъэхэм ячаныгъэ къэралыгъом уасэу фишIырэм къытегущыIэзэ, Адыгеим ис бзылъфыгъэ 26-мэ медалэу «Материнская Слава» зыфиIорэр къазэрафагъэшхошагъэр республикэм ипашэ къыхигъэщыгъ. ЯмэфэкIыкIэ джыри зэ ар къафэгущIуагъ, псауныгъэ пыгъэ ялэнэу, дэхэ зэпыгынхэу, ягъухэлхэр къадэхъунхэу къафэлэгъуагъ.

Нэужым республикэм иорэдылохэмрэ къэшбокIэ ансамблэхэмрэ концерт къатыгъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэным ехьыллагъ

Журналистикэм ылгъэныкIокIэ гъэхьагъэу ялэхэм ыкIи урысые печатым и Мафэ ехъулэу рэзэныгъэ тхылъхэр ятыгъэнхэу:

1) Белякова Светланэ Сергей ыпхъум — муниципальнэ учреждениеу «Къэлэ гъэзетэу «Майкопские новости» зыфиIорэм иредакцие» иобозреватель;

2) Дэлэжъ Светланэ Айтэч ыпхъум — федеральнэ къэралыгъо унитарнэ предприятиеу «Урысые къэралыгъо телевизионнэ ыкIи радиокъэтын компаниер» зыфиIорэм икытамуу Къэралыгъо телевизионнэ ыкIи радиокъэтын компаниеу «Адыгеир» зыфиIорэм художественнэ программэхэмкIэ иотдел ипрограммэ изещакIу;

3) Степанова Нинэ Виталий ыпхъум — муниципальнэ бюджет учреждениеу «Майкопское телевидение» зыфиIорэм иредактор;

4) Шъаукъо Аслъангуаш Хьалимэ ыпхъум — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Республикэ гъэзетэу «Адыгэ макъ» иредакцие» зыфиIорэм икорреспондент.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
гъэтхапэм и 6, 2012-рэ илъэс
N 35

ТАГЪЭГУШIУАГЪ, АУ...

Ыпэрэ илгъэсхэм афэмыдэу джы кIымафэр хэпшIыкIэу зэрэчылагъэм Мыекъуапэ щыпсэухэрэм къыныбэ къафыхыгъ. ТапэкIэ гъэтхапэм и 1-м картофыр хатлхъэу къыхэкIыштыгъэми, джы Мыекъуапэ илгъэ-блэгъухэм осыр зэрэтиз. Ащ нахь Iофыжъ къэлэдэхэр псымкIэ къин зэрэхэтхэр. Тызэшорэ псым идэгъугъэ фэдэ щымыIэу тырыгушхоштыгъ ыкIи ар мылгъэпашэу къызэрэфатIупщырэм тигъэразэщтыгъ нахь мышIэми, чыIэм ыпкъ кыкIэу, псыр имыкIужы хьугъэ. Ар къызыхчъырэ чышIэхэр кушхьхэтхэм къашежъх, ахэр щтыгъэх, макIэ псэу къахчъырэр. Ыпэ-

кIэ бэрэ амыгъэфедэщтыгъэ артезиан псынэхэм акIуачIэ джы хагъэхъуагъ шъхьае, ахэм къатырэри бэшхоп. А зэпстэумэ апкъ кыкIэу котельнэхэм ялофшIакIэ зэблахъун фаеу хьугъэ. Бэклае шлагъэ псы стырър къызытамытыжырэр.

Тхьаумэфэ мафэм ипчыхъэ псы стырър къызатIупщым тигъэгущIуагъ, ау къызыучы-лыгъэм къышхыблагъэу агъэфедэщтыгъэ шIыкIэм тетгъу, сыхьат заулэкIэ ари агъэуцужыгъ. ТапэкIэ къэлэ котельнэхэм ялофшIэн зэрэзэхэщгъэщтыр зэдгъашIэ тшIоигъоу Мыекъопэ предприятиеу «Тепловые сети» зыфиIорэм ипашэу Евгений Ефремовым

телефонкIэ тыфитеуагъ. Ащ къызэриIуагъэмкIэ, Мыекъопэ «Водоканалым» амалэу илэхэм атегъэпсыкIыгъэу котельнэхэм Iоф ашIэшт. Псым къыхахъомэ, псы стырър къытатышт. Ауми, ящыкIагъэм фэдизэу псыр къалэкIахъу еублэжыфэкIэ, псы стырър чэщырэ къагъэуцузэ ашIышт. Псыр къызыкIужыштыр джырэкIэ хэти къылон ылгъэIыштэп. ЗэкIэри чIыонсым игъэпсыкIэщтым елгытыгъ. Телевидением къызэритыгъэмкIэ, Сыбыр нахь нахь щыгъыI къыблэ шъолгырым. Бэрэ ащ тетыштыгъ, хьаумэ къэфэбэжыштыгъ? Ар къэшIэгъуае.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Адыгэкъалэ иадминистрациерэ инароднэ депутатхэм я Советрэ лъэшэу гухэкI ащыхьугъ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федорко Федор Петр ыкIор игъонэмыс зэрэхьугъэр ыкIи ащ иунагъорэ илахьылхэмрэ афэтхьаусыхэх.

Iоф къыдэзышIагъэхэм, иныбджэгъухэм, республикэм щыпсэурэ цIыф къызэрыкIохэм Федор Петр ыкIор зэрэшIэщтыгъэр теубытагъэ зыхэлъ, пшгъэдэкIыжъ зэрихьырэр икIоу къызыгурылорэ цIыф къызэрыкIоу, IофшIэныр шIу зылгъэурэ, нэгуйхыгъэу апэгъокIыштыгъэ, Iэдэбышхо зыхэлъыгъэ цIыф къабзэу ары.

Федорко Федор Петр ыкIор егъашIи шIукIэ тыгу илгышт.

Заом, IофшIэным, УIэшыгъэ КIуачIэхэм ыкIи хэбзухъумэкIо органхэм яветеранхэм (пензионерхэм) я Адыгэ республикэ совет лъэшэу гухэкI ащыхьугъ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федорко Федор Петр ыкIор игъонэмыс зэрэхьугъэр ыкIи илахьылхэмрэ зипэгъэгъэ депутатхэмрэ афэтхьаусыхэх.

Муниципальнэ тучанэу N 23-у «Промтовары» зыфиIорэм щылажъэхэрэр лъэшэу гухэкI ащыхьоу ядиректорэу Хьаджэбыекъо Бэлэ Хьисэ ыпхъум фэтхьаусыхэх янэ идунай зэрихьожыгъэм фэшI.

Адыгэкъалэ и Адыгэ Хасэ хэтхэм гухэкIышхо ащыхьугъ Кобл Якъубэ зэрэщымыIэжъыр. Дунаим адыгэ лъэпкъэу тетым чIэнэгъэшхо ышIыгъ. Илгъэсишъэм зэ лъэпкъым къыхэкIырэ цIыф цIэрыIоу ар щытыгъ, спортымкIэ дунаим анахь гъэхьэгъэшхо щызышIыгъэмэ ясатыр хэтыгъ. Якъубэ иунагъорэ ллакIоу къызыхэкIыгъэмрэ якIин адэтэгъошты.

АБЫДЭ Хьис.

Адыгэкъалэ и Адыгэ Хасэ ипаш, Урысыем спортымкIэ имастер.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм лъэшэу гухэкI ащыхьугъ парламентым идепутатыгъэу Мегрикян Арамаис Тигран ыкIоу идунай зэрихьожыгъэр ыкIи иунагъорэ илахьылхэмрэ афэтхьаусыхэх.

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо учреждениеу «Зихэкужъ къэзыгъэзэжыгъэхэр хэзыгъэгъэзэжыгъэр Гупчэм» щылажъэхэрэр инэу гухэкI ащыхьоу Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет испециалист шъхьаIэу Мурад ГошIапIэ Хьисэ ыпхъум фэтхьаусыхэх янэ идунай зэрихьожыгъэм фэшI.

ФЕДОРКО Федор Петр ыкIор

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федорко Федор Петр ыкIор илъэс 61-м итэу дунаим ехьжыгъ.

Федор Петр ыкIор Краснодар крайм и Адыгэ автоном хэку ит Красногвардейскэ районым хэхьэрэ къутырэу Стародубовым 1951-рэ илъэсым шышхьэIум и 22-м къышчы-хьугъ.

1974-рэ илъэсым — Кубанскэ мэкъумэщ институтыр, 1986-рэ илъэсым — апшгъэрэ партийнэ еджапIэу Ростов дэ-тыр, 2003-рэ илъэсым — Московскэ къэралыгъо социальнэ университетыр къыухыгъэх.

Ф. Федорко иIофшIэн Красногвардейскэ районым ит селоу Еленовскэм щызэхашгъэгъэ колхозэу КПСС-м ия XXII-рэ зэфэс ыцIэкIэ щытым изоотехник шъхьаIэу ыублэгъагъ, 1974-рэ илъэсым къышгъэгъагъэу 1977-рэ илъэсым нэс ащ Iоф щышIагъ.

Федор Петр ыкIоу пэщэныгъэ зехьэгъэнымкIэ ыкIи зэхэщэн IофымкIэ анахь дэгъоу иIэпIэгъэныгъэ къызышхыгъагъэр комсомол, партийнэ Iофыр ары: охьтэ зэфэшхьафхэм ВЛКСМ-м и Красногвардейскэ райком иапэрэ секретарэу, ВЛКСМ-м и Адыгэ хэку комитет иятIонэрэ секретарэу, КПСС-м и Адыгэ хэку комитет зэхэщэн-партийнэ IофшIэнымкIэ иотдел иинструкторэу ар щытыгъ. 1983 — 1984-рэ илъэсхэм апшгъэрэ партийнэ еджапIэу Ростов дэтым ишIэныгъэ шхыгъэхъуагъ, 1984-рэ илъэсым къышгъэгъагъэу 1990-рэ илъэсым нэс КПСС-м и Красногвардейскэ райком иапэрэ секретарыгъ.

1990-рэ илъэсым Ф. Федорко народнэ депутатхэм я Красногвардейскэ район Совет итхьаматэу хадзы, 1992-рэ илъэсым къышгъэгъагъэу 1999-рэ илъэсым нэс Красногвардейскэ районым иадминистрацие ипэ-шагъ.

Районым экономикэмкIэ ыкIи социальнэ лгъэныкIэ гъэхьагъэу ышIыгъэхэр ащ ыцIэ бэклэ епхыгъэх. Районым щыпсэурэ цIыфхэм ящылакIэ нахьышIу шIыгъэным пае Федор Петр ыкIоу IэнэтIэ зэфэшхьаф зылыгъ цIыфхэм бэз къадыгъотын ылгъэкIыштыгъэ, сьд фэдэ Iофыгъоу къэуцугъэми, акъыл хэлгъэу, пшгъэдэкIыжъ ин зэрихьырэр къыгурылгъэ, унэшхо тэрэхэр ыштэгъыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъу А. К. ТХЪАКIУШЫН
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэ игуадзэу М. Д. IАЩЭ
Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу М. Къ. КЪУМПЫЛ
Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукIэ
ФедерациемкIэ и Совет хэтэу М. Къ. ХЪОПСЭРЫКЪУ
Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукIэ
ФедерациемкIэ и Совет хэтэу В. Н. ШВЕРИКАС
Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗэлукIэ и Къэралыгъо Думэ хэтэу Р. Хь. НАТХЪО

Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ иIофшIэхэм лъэшэу гухэкI ащыхьугъ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу Федорко Федор Петр ыкIор игъонэмыс зэрэхьугъэр ыкIи ащ иунагъо, илахьылхэм ыкIи Iоф къыдэзышIагъэхэм афэтхьаусыхэх.

1999-рэ илъэсым къышгъэгъагъэу 2005-рэ илъэсым нэс цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэным фэгъэгъэ Федеральнэ къэралыгъо къулыкIум и Департаментэу Адыгэ Республикэм шIэм пэщэныгъэ дызэрихьагъ, ар зызэхьагъэкIыжъ нэужым, 2006-рэ илъэсым Адыгэ Республикэм ис цIыфхэм IофшIэн ягъэгъотыгъэнымкIэ къэралыгъо къулыкIум и ГъэорышIапIэ ипашэу хьугъ.

2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 30-м Ф. Федорко Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхьаматэу хадзы.

Федор Петр ыкIоу IофшIэнымкIэ гъэхьагъэу илэхэр тын лгъэлэхэмкIэ хагъэунафхыкIыгъ: бгъэхэлъ тамыгъэу «Урысыем и Минтруд иIофшIэ гъэшIуагъ» зыфиIорэр, Урысыем и Минтруд ищытхъу тхылъхэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытхъу тхылъ къыфагъэшхошагъэх.

Сьд фэдэ IэнэтIэ зэIыгыи, Федор Федорко пшгъэдэкIыжъ ин зэрихьырэр икIоу зэхэзышIыкIырэ, куоу гупшысэрэ, зыщыщыкIагъэм теубытэгъэ ин зыхэлъ IофшIэкIо чанэу щытыгъ.

Ахэм адакIоу цIыф хьалэлэу, къеуталIэхэрэм яфэныкIоныгъэхэм агъэгумэкIэу, шыпкъэныгъэ хэлгъэу, гуфабэу ыкIи щыIэныгъэм фалбэу щытыгъ. А пстэуми къахэкIэу зыдэлажъэхэрэм, улчIэжыгъу фэхъухэрэм, зэкIэ зышIэхэрэм лгъэгъэныгъэ ин фашIыштыгъэ.

Урысыем ыкIи илгъэныкIо гупсэу Адыгеим мыпшгъыжъэу ар афэлэжыагъ, ищыIэныгъи зэрэпсаоу ащкIэ щысэ хьун ылгъэкIышт.

Федорко Федор Петр ыкIор зышIэщтыгъэ пстэуми зэрахэкIыжыгъэр гухэкIышхо ащыхьугъ.

ЦIыфхэм гукъэкIыжъ дахэкIэ ар агу илгышт.

Цыф тарихым цугроах

АР-м и Къэралыгъо архив адыгэ лъэпкъым охтэ зэфэшх-хъафхэм гъогуо кыкълугъэр ыкӀи лъэпкъым щыщ цыфхэм ашхъэ кырыкӀуагъэр — «ишлӀушӀэ зимыгъо хъугъэхэр» (лажыи-хъакыи зимылагъэу агъэпшынагъэхэр), зифошлагъэ цӀэрыло рыхъугъэхэр, мэхъанэ зилӀэ йофыгъохэмкӀэ докумен-тхэр, нэмыкӀ тхыгъэ зэфэшх-хъафхэр кызышагъэгъунэрэ ыкӀи кызышауымэрэ учреж-дений. Ащ нӀпӀэ ипащӀэр БрантӀэ Азэмат Исмахылэ ыкӀор ары.

Мэкъуогум и 22-м, 1924-рӀэ илвэсым Адыгэ-Черкес хэ-кум игъэцӀкӀӀӀ Комитет иунашгъокӀэ, апӀэрэу хэкум архив бюро щызхъагъагъ. Архив йофым епхыгъэ пшӀэ-рылӀ пстӀэури ащ зӀшӀуихы-щтыгъ.

Архивхэм сыдигъокӀи зма-нымрӀэ цыф щыӀӀкӀӀ-псӀэ-укӀӀмрӀэ язэфшытыкӀӀ, хъурӀ-

шӀӀрэхэр, ахэм цыфхэр зӀрах-уохэрӀр агъэунӀфых. А зӀкӀэмэ ялгытыгъэу, АР-м и Лъэпкъ архив цыф тарихым иухъума-кӀоу, икӀӀугъоякӀоу зӀрӀщыгъым зыщыдгъэгъозагъ.

АР-м икӀӀэралыгъо Лъэпкъ архив лӀӀшӀӀгъуитӀу лӀпӀэ-цыпӀэм ятарихъ хъугъэ-шӀагъэхэр кы-зӀлӀиубытӀоу, революцием ыпӀӀӀ, революционер зыщыӀӀгъэ ужым, ХӀгъӀгъу зӀошхом илвӀ-хъан, зӀоуж илвӀсхэм, советскӀэ лъӀхъаным ыкӀи джырӀ мафӀ-хэм щыӀӀкӀӀ-псӀӀӀкӀӀэр зӀрӀ-кӀӀкӀырӀэм яхъылӀӀгъэ матери-алхэр, документхэр щызӀгъэз-фагъӀх, щызӀхӀфыгъӀх.

Цыф тарихым, адыгэ лъэп-къым кырыкӀуагъэм Лъэпкъ архивыр иухъума-кӀу. Ары ады-гӀ гъогур зышӀӀ зышӀӀоигъохэм, е цыфым, е лъэпкъым кыры-кӀуагъэм (уахътӀэм елгытыгъэу ыгъӀгъумӀкӀыхэрӀм) архив йофшӀӀӀхэм зыкӀлафагъазӀрӀ.

НепӀ АР-м и Лъэпкъ архив лъӀпсӀ гъӀнӀфагъэ зышӀыгъэ йофшӀӀӀ. Тарихъ нӀфагъэр щыӀӀӀкӀӀӀ кыхъзылхъӀӀэр угъоигъэхэр ипчӀагъӀкӀӀ **мини 120-м нӀсӀу чӀӀӀыкӀ**. УсловнӀ ФондӀу ялӀр **777-м** нӀсы. Ады-геим иархивхэм уагӀегушӀӀӀ зыхъукӀӀ пшыгъушӀӀ мыхъу-щтыр зао-бӀнӀхэм лъӀпкъым итарихъ кӀӀн чӀӀӀнӀгъӀшхо зӀрӀрагъӀшӀыгъэр ары. ГушӀы-лӀм пае, ХӀгъӀгъу зӀошхом илвӀ-хъан, уасӀ зилӀэ документхэр зӀкӀӀ ращынхӀ е ежӀ-ежыӀрӀу агъӀӀӀӀӀӀӀ фаеу хъугъагъӀ, ащ кыхъӀкӀыкӀӀ, мӀзыхым нӀ-мыц техакӀӀӀхэр зыщыхъушӀӀ-гъӀхӀ чыгум мэхъанэ зилӀэ тхы-гъӀу, тхылӀӀу, документӀу икӀо-дагъӀр макӀӀӀ. АхӀр стыгъӀх, кӀодыкӀлае заом ышӀыгъӀх.

Ащ елгытыгъӀу, Адыгеим иархив шхъалӀ **я 30 — 43-рӀ илвӀсхэм** ядокументхэмкӀӀ хӀч-нӀч чыпӀӀӀ илӀ хъугъӀ.

Ауми, АР-м и Лъэпкъ архив кӀалӀу МыекӀуапӀ итарихъкӀӀ ыкӀи кӀоджӀ псӀӀӀӀхэмкӀӀ икӀу фӀдизӀу материалхэр чӀӀӀбгъотӀщтых, щызӀгъӀ-уӀугъӀх.

АнахъӀу архивым илофшӀӀн зӀкӀӀӀыкӀӀӀ гъӀнӀфагъэ зигъотыгъэр советскӀэ лъӀхъаныр ары. 1962-рӀ илвӀсым кышӀы-кӀӀӀӀӀӀӀӀ Адыгеим ищыӀӀкӀӀ-псӀӀӀӀ илвӀныкӀӀӀхэр — про-мышленностыр, мӀкӀу-мӀшӀыр, экономикӀр, културӀр, цыф щыӀӀӀӀ, ахэмкӀӀ гъӀхъагъэхэр кызылотыкӀӀӀ материальбӀ ащ щызӀгъӀӀӀфагъ. АхӀр лӀ-убытыпӀӀ иных блӀкыгъӀ ыкӀи джырӀ мафӀхэр пшӀӀнхэмкӀӀ, кыбгурӀӀӀӀӀхэмкӀӀ.

Архив йофшӀӀӀхэм мы та-рихъ пшӀӀӀрылӀ иныр яамал кызырӀхъӀу зӀшӀуахы. НепӀ АР-м и Лъэпкъ архив нӀбгы-рӀ 16-мӀ йоф шӀӀӀӀ, ахӀр ялӀ фондым иухъумӀкӀо кӀоды-

ехӀп, ар научнӀу, шыпкӀӀэм те-тӀу зызыгъашӀӀх, зӀхъзыфых, мэхъанэ зилӀэ документхэм ахӀ-зыгъахӀо.

2011-рӀэ илвӀсыр кызы-гъӀбаигъэхэр анахъӀу цыф цӀӀӀӀӀӀхэм кыратыгъӀӀ яунӀе материалхэр арых. АхӀр АР-м иапӀрӀ ПрезидентӀу ДжарымӀ Аслъан, Урысыем инародинӀ сурӀтышӀӀу Къат ТеуцожӀ, шӀӀӀныгъӀӀӀжӀ-музыковедӀу Алла СоколовӀм кыратыгъӀӀ-хӀр ары.

Гъэтхәпэм и 10-р — архи-вхэм я МафӀ, АР-м и Лъэпкъ архивы, нэмыкӀ архив цыкӀухъу республикӀм итхӀми зыфӀгъӀ-зӀгъӀхӀ йофым гуетыныгъӀу фырялӀмкӀӀ кӀагъӀтхъыӀӀ хӀа-гъӀӀунафыкыгъӀ. УзӀгугъурӀ йофым узӀригъушӀӀӀжыӀрӀр ашыгъушӀӀрӀп.

МАМЫРЫКЪО
Нурмет.

ЛЪЭПҚЫР ЗЫГЪЭДАХЭХЭРЭ

ИфӀшъуашӀу, кылӀжыгъӀу, адыгӀ лъӀпкъым шӀоу фишлагъэм инӀӀӀӀӀӀу ШъӀо РӀщыдӀ ХъанашхӀо ыкӀом тиреспубликӀэ ианахъ тын лъӀпӀӀу медалӀу «Адыгеим и Щытхъузе-хъ» зыфиӀӀӀр фагъӀшӀошагъ. Гъэтхәпэм и 15-м ащ ыныбжӀ илвӀс 90-рӀ мӀхъу. ИгъӀшӀӀ гъогу тырыпӀжыгъӀм, РӀщыдӀ зӀо лъӀхъанми, ма-мыр зӀманми ыгъӀхъагъӀри кыдӀхъуӀгъӀри бӀ. Цыфхэм гъӀсӀныгъӀ ягъӀгъотыгъӀным, лъӀпкъ хӀбзӀ-зӀхӀӀыкӀӀӀхэр гъӀпытӀгъӀнхэм адӀлӀ-жыагъ. ОбщественнӀ йофхэм ахӀт зӀпытыгъ, депутатыгъ, еджапӀӀм, гъӀсӀныгъӀмкӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, апшӀӀӀрӀ еджапӀӀм йоф ащишлагъ. НепӀ ар хъурӀ-шӀӀӀрэхэм агъӀгъумӀкӀы, алъӀплӀӀ. Анахъ кыин зыщи-лӀӀӀгъуӀгъӀ лыгъӀӀӀӀ заоу зыхӀӀӀжыагъӀри ынӀгъу кыкӀӀӀуцожы.

ЗӀолӀ,

РӀщыдӀ дӀз кыулыкӀум дащи снайпер курсхэр кы-ухыгъӀ кӀодыеу нӀмыщхэр ти-хӀгъӀгъу кытебӀнӀгъагъӀх. ЯщӀнӀрӀ лъӀӀу тхылгъым ыуж ары ар пыим езаохӀрӀм аха-гъӀхъанӀу лизын кызыраты-гъагъӀр. Москва кызыухъумӀ-рӀ я 84-рӀ шхончӀо бригадӀм хӀфӀгъагъ. Пыир кылӀӀӀӀӀӀӀ-тӀми, цыфхэм агу амыгъӀкӀо-дыным фӀшӀӀ Москва, КраснӀ площадым, тидзӀхэр зыхӀӀӀ-жӀӀӀгъӀгъӀ парадӀу шӀӀӀыгъа-гъӀм хӀтыгъ.

... НӀмыщхэр Москва кӀеп-шылӀӀӀщтыгъӀх. АхӀр тӀ тидзӀ-хэм анахъи фӀдитӀуӀкӀӀ нахъы-багъӀх, икӀоу уӀӀшыгъагъӀх. МафӀ кӀӀс тизӀӀӀӀхэм зӀо мӀ-шӀӀӀӀӀ кырашылӀӀӀщтыгъ, зауӀӀрӀ кытебанӀщтыгъӀх.

РӀщыдӀ ротӀм истаршинагъ. СамолетхӀри танкхӀри зӀгъусӀ-хъу кӀапӀгъӀӀыкыи тицӀыфӀбӀ кызырауӀкыгъагъӀр цыгъу-шӀӀрӀп. БригадӀм икомандирӀу Василий Молевыр мӀшӀӀӀӀӀӀ хӀтӀу кӀӀси, ышӀ-хъӀкӀӀ ахӀтӀу пыим итанкхӀр зӀхагъӀтӀӀӀӀӀӀӀӀӀ. Псаоу кӀӀнагъӀр мӀкӀагъӀ, ахэм ыгу кыафӀгъоу кыӀплыжыи, ротӀр зӀришӀӀӀу кышӀыгъуӀгъу РӀщы-дӀ кызырӀгъанӀрӀр кыри-логъагъ. КъауӀкыгъӀхэр чӀщырӀ шӀофым кыраыхъышӀы-гъӀх, патрони цыфи кыраты-нӀу яжӀщтыгъӀх, ау тӀумӀ язи кыӀӀӀӀӀхъагъӀп, ежӀхэм якы-

руӀкӀӀ пыим а чыпӀӀӀм щы-текӀӀӀӀӀӀӀ.

ТыгъӀгъӀзӀз мазӀм пыидзӀу Москва кызыдзыхъагъӀр зӀ-кӀафӀзӀ, РӀщыдӀ зыхӀтхӀри кӀалӀу Клин ылӀӀныкӀӀӀӀ лыкӀуатӀщтыгъӀх. Пыир чы-пӀӀ лъагӀм щыӀӀӀ кыӀӀзӀ, ти-зӀолӀхӀр кызыӀхагъафӀщтыгъ. КъауӀкырӀр зӀрӀбӀдӀдӀр зӀ-лъӀгъум, РӀщыдӀ иротӀ кызы-тыригъӀуцогъагъ. Ау баталь-оним икомандир унашӀо кы-фишӀыгъагъ псынӀкӀӀ шып-кӀӀу пытапӀӀр ашӀтӀнӀу. ТӀо ежӀагъӀх, ау пыим ыгъӀ-кӀуагъӀхӀп. РӀщыдӀ команди-рым елӀӀӀӀӀӀ унашӀоу щыӀӀр ыгъӀӀӀӀӀӀнӀу ыпшӀӀ кырылӀхъанӀу. ДӀзӀӀӀӀӀӀу псаоу кӀӀнӀжыгъӀхӀр ратыхи, гошчыгъӀхӀу бгъуитӀумкӀӀ пытапӀӀм кыӀӀуалӀӀхи, аш-тӀгъагъ. ЕжӀ РӀщыдӀ гранатӀу кыӀуагъӀм икӀуафӀ ылъаӀкӀо кыхъанагъӀу кӀошгъушӀыгъӀп. КызыӀкӀалӀгъашӀомӀ, ежӀхӀри кызыӀкӀӀӀӀӀӀӀ, Молевыр кызыӀкӀуалӀӀм, РӀщыдӀ япащӀу пытапӀӀр зӀрӀзӀхагъӀтӀӀӀуа-гъӀр ышӀагъ, ащ орден кызы-рилӀжыгъӀгъӀр командирым кырылогъагъ. ЛыгъӀу зӀри-хъагъӀм фӀгъӀхъыгъӀ тхыгъӀ-хӀр гъӀзӀтетым кыхъӀгъагъӀх,

А. ШӀуджӀным итхылӀи ахӀр хитхӀгъагъӀх.

Госпиталь ужым я 68-рӀ хы лъӀсӀыдӀз бригадӀм иротӀ РӀ-щыдӀ старшинау фашӀы, Ма-маев Курган дӀжӀ заом щы-лохъ. 1942-рӀ илвӀсым игъӀт-хапӀ фашистыдӀзӀм утынышхо рахы.

ЖӀоныгъуакӀӀм Харьков дӀжӀ зӀолӀыбӀ пыим гъӀры щӀшӀых. ДӀз зӀфӀшӀхъафхэм ахӀтыгъӀ тизӀӀӀӀхӀр зӀхагъӀ-хъажыхъшӀ, я 112-рӀ дивизи-ем РӀщыдӀ хӀфӀ, пыим кы-дыхъагъӀхӀу цӀгъӀогъоу кы-лӀӀӀӀӀӀӀӀ. ТидзӀхӀр кызы-кӀӀӀӀӀӀӀӀ, Дон кызыӀпыры-сыкыгъӀх, ахэм РӀщыдӀ ахӀ-тыгъ, ау нӀпкъым дӀкӀӀӀӀӀӀ-хӀхӀу ар ятӀӀӀӀӀу кыӀуӀ.

Медсанбатым кызычӀӀӀ-хыкыжыгъӀм, техакӀӀӀхэр Ста-линград кыӀыгъагъӀх, ежы-ри лъӀсӀыдӀз заом лухъаштым хӀфагъ. ЗӀпӀуцужӀ пхъашӀхэм бгъуитӀумкыи ахӀкӀодагъӀр бӀ, ау пыир ВолгӀ кызыӀпыра-гъӀкыгъӀп. ТхакӀоу А. Зото-вым нӀужым ытхыгъагъ: «ЛыгъӀшхо зезыхъагъӀу, пыим пӀӀӀӀӀу утынышхо езыхыгъӀмӀ апӀӀ итыгъ кыӀуаджӀу Бжыхъ-кыӀӀӀӀм щышӀу ШъӀо РӀщы-дӀ. Снайпер щӀрыуагъ, пыим

епшылӀӀӀти ишӀӀӀфхӀр кызырӀгъагъӀшӀӀщты-гъӀх».

КӀалӀм пыим пхъа-шӀу зыщыпӀӀуцужы-гъӀхӀ мафӀ горӀм нӀ-мыщхэм кыӀухъӀрӀхыи РӀщыди изӀуакӀӀӀхӀри унӀ зӀтетым кыинӀгъа-гъӀх. ЯщӀнӀрӀ чӀщым ябгырыпхыхӀр зӀпащӀӀ-хи, кыӀхъыжыхъзӀ, ор кыадашӀхыгъ, РӀщыдӀ джыри кыӀуӀи ВолгӀ кыӀуашӀӀӀ кызыӀпыра-щыжыгъагъ.

Джащ фӀдӀ кыӀбарӀу РӀщыдӀ ыгу кыӀкыжы-рӀр бӀ, ишӀӀжӀ зӀрӀчан, зи щыгъушӀагъӀп. ХӀ-гъӀгъу зӀошхом лыгъӀ хӀлӀӀу зӀрӀщыӀуагъӀм, зӀкӀӀӀӀӀӀ зыщышӀыр ымышӀӀу пыим зӀрӀпӀ-

институтыр, Краснодар кӀӀлӀ-егъӀджӀ институтыр, гъӀсӀны-гъӀм илофшӀӀӀ ипащӀхэм яшӀӀ-ныгъӀхэм зышахагъӀхӀӀр МоскoвскӀэ апшӀӀӀрӀ еджапӀӀр кылухыгъӀх.

КӀӀлӀеджакӀӀӀхӀми кӀӀлӀ-егъӀаджӀхӀми урысыбзӀр дӀ-гъоу ашӀӀӀнымкӀӀ, кӀӀоджӀ еджапӀӀхӀр кызылухыӀр ныб-жыкыӀӀхӀр апшӀӀӀрӀ еджапӀӀхэм ачӀӀхъанхэмкӀӀ, ащ пае шӀӀӀны-гъӀ дӀгъухӀр зӀрагъӀгъотын-хэмкӀӀ йофшӀхӀо ышӀагъ, кыин адильӀгъуӀгъ. 1945-рӀ илвӀсым кышӀцегъӀжыагъӀу ТӀхъутӀ-мыкыӀо районым гъӀсӀныгъӀм-кӀӀӀ и ГъӀӀӀӀӀӀӀӀ ипащӀӀ игуадзӀу, БжыхъӀкыӀӀӀ Совет-тым ыкӀи ТӀхъутӀмыкыӀо рай-он Советым ядепутатӀу йоф ышӀагъ. «УФ-м гъӀсӀныгъӀм-кӀӀӀ иотличник», «НароднӀ гъӀсӀныгъӀмкӀӀ Адыгеим изас-луженнӀ йофшӀӀ» зыфаӀӀӀр цӀӀӀхӀр кыфагъӀшӀӀошагъӀх.

РӀщыдӀ АпшӀӀӀрӀ кыӀра-лыгъо еджапӀӀм тарихымкӀӀ

шӀӀӀныгъӀӀӀжӀ, патриот

уцужыгъӀм ыкӀи ихӀгъӀгъу бла-нӀу кызырӀгъӀгъӀунагъӀм афӀшӀӀ Щытхъум иорденӀу ящӀнӀрӀ степенӀ зилӀр, «Орден славы» зыфиӀӀӀр, ХӀгъӀгъу зӀ-ошхом иорденӀу апӀрӀ степенӀ зилӀр, медальхӀу «За оборону Москвы», «За оборону Сталин-града», «За победу над Герма-нией», тамыгъӀхӀу «Отличник ВМФ», «Морской пехотинец», «62-я ордена Ленина гвардей-ская армия» зыфиӀӀӀхӀр, юби-лей медальхӀу 15 кыфагъӀшӀ-ошагъӀх.

Мамаев Курган пыим кы-тезыхыжыгъӀу агъӀкӀуагъӀхэм ахӀтӀу я 13-рӀ илгыгъом РӀщы-дӀ ылӀ сӀмӀгъу шӀу кытефа-гъӀр пхырыкыгъагъ. Верхне-чужевские городки дӀт госпита-лым кышӀцӀӀӀӀӀӀ, сӀкыӀ-ныгъӀ илӀ зӀрӀхъуӀгъӀм фӀшӀӀ 1943-рӀ илвӀсым ядӀжӀ кы-тӀушӀыжыгъагъ.

БжыхъӀкыӀӀӀӀм кызы-кӀожыгъӀм ыуж кӀоджӀ еджа-пӀӀм икӀӀӀӀегъӀджагъ, изаву-чыгъ, идиректорыгъ. Йоф ышӀӀӀз илвӀсӀӀӀу кӀӀӀӀегъӀджӀ

икафедрӀ иаспирантурӀ кы-ухыгъ, Темыр Кавказым шӀӀны-гъӀхэмкӀӀ и ГупчӀ диссертациеу ытхыгъӀр кышӀцигъӀшӀып-кыжыи, тарихъ шӀӀныгъӀхэмкӀӀ кандидат хъугъӀ. Институтми тарихымкӀӀ икафедрӀ икӀӀлӀ-егъӀджагъ, идецентыгъ, ипӀ-щагъ, идеканыгъ.

СабыйхӀр реджӀнхӀу тхылъ-хӀр, адыгӀ хӀбзӀм фӀгъӀхъы-гъӀхӀр кыдыгъӀкыгъӀх. ШъӀо РӀщыдӀ АР-м ипащӀ дӀжӀ на-хъыжхӀм я СоветӀу щыӀӀм илвӀсӀи 8 хӀтыгъ.

РӀщыдӀ кызышӀыгъӀу ма-фӀу гъэтхәпэм и 15-м хигъӀ-унафыкышӀыгъӀмкӀӀ тыфӀгушӀо. ИщыӀӀӀӀӀӀ илофшӀӀӀӀӀӀӀӀӀ цытхъушхо кызырӀхыгъӀгъӀм, цыфыбӀмӀ ишӀуагъӀ зӀрари-гъӀкыгъӀгъӀм тарӀгушхо. Иль-фыгъӀхэм, ахэм кыапыфагъӀ-хэм, зышӀӀхӀрӀм щысӀтехыпӀӀ афӀхъоу, шӀу алъӀгъоу бӀрӀ цыӀӀнӀу тыфӀӀӀӀо. ТекӀӀоны-гъӀшхом и МафӀу кыблагъӀ-рӀмкӀӀ тыгу кыдӀдӀӀӀу тыфӀ-гушӀо, зӀрӀдӀгъӀӀӀӀӀрӀри етӀӀо.

ШБАУКЪО Аслъангуаш.

Зэшлохыгъэн фаер макIэп

Былымхъуныр уахътэм диштэу тэрэзэу зэхэщэгъэмэ, ащ пылхэмкIа фэдэкъауапIэу зэрэщытыри, лымрэ щэмрэ цыфхэм нахьыбэу алэкIахъэ зэрэхъуштыри, къуаджэм хэхъоныгъэ ышIынымкIа ащ шлогъабэ къызэ-ритыштыри щысабэхэмкIа къэбгъэлъэгъон плъэкIышт. Арэуштыу зэрэщытыр къаушыхъаты былымхъуным лъэ-ныкъо зэфэшхъафхэмкIа зэпхыныгъэ дызилэ нэбгыри-тIумэ къауатэу мыш къыкIэлъыкIоу къыхэтыутыхэрэм.

В.И. НАРОЖНЫЙ, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм аграрнэ политикэм-кIа, мылху ыкIи чыгу зэфыштыкIэхэмкIа и Комитет итхьамат, илъэ-сыбэ хъугъэу мэкъумэщ хъызмэтзехъаным пылъ:

— Урысые Федерацием и Правительство былымхъуным, анахъу шэ къэзытыр чэмхэм яхъун, хэшIыкIэу хэхъоныгъэ егъэшIыгъэным мылхукушо хилхъанэу рихъухъагъ. Ащ къыхэкIэу мэкъумэщ хъызмэтым зыкбегъэлэ-тыгъэным, сырьемрэ гъомыла-пхъэмрэ ябэдзэр гъэпсыкIэ тэрэ-зэу зэгъэфгъэным афэгъэхьыгъэ федеральнэ программэу 2020-рэ илъэсым нэс телытагъэу рахъу-хъагъэм игъэцкIэн республикэ-ри, муниципальнэ гъэпсыкIэ зи-лэу ащ хэхъэхэрэри яшгыпкъэу хэлэжъэнхэ фае. Джащ фэдэу бы-лымхъуным зыкбегъэлэтыгъэным фэгъэхьыгъэ программэхэм ягъэ-цкIэни цыфхэр нахъ кIэгъэгущ-лугъэхэмэ фэдабэ къыкIэкIошт. Сэ сишIошIыкIа, былымхъуным фыштыкIэу фытиIэм илъэны-къуабэ зэблэмыхъугъэ хъуштыт. Унэгъо унэе хъызмэтым фэгъэза-гъэхэр лъэшэу шэгугъых къэралы-гъом иIэпыIэгъу нахьыбэу

къаIэкIэхъаным. ДжырэкIэ гуп-чэ хабзэм политикэу зэрихъэрэр фермерхэмрэ предприниматель-хэмрэ иIэпыIэгъу ятыгъэным нахъ фэгъэхьыгъ. ИшIуагъэ мымакIэу къэкIошт унэгъо былымхэр зы-щагъэхъуштыт чIыпIэхэр район пстэуми зыпкъ ащигъэуцожьы-гъэхэмэ.

Германием имэкъумэщ хъыз-мэтшIэпIэу заулэхэм къащыслъэ-гъугъэр джы кIэкIэу къэсIотэшт. Анахъ згъэшIэгъуагъэхэм зыкIа ащыщ кIымафи гъатхи былым пIашъэхэр емыхыгъэхэу зэраIыгъ-хэр. Фермэу сыздэщыIагъэхэм ащайыгъ чэмхэр тэтихэм анахъ лъагэх. Фермерым сеупчIыгъ бы-лымышхъэ пчъагъэу иIэмкIа. 170-м ехъоу, ащ шыщэу шэ къэ-зытыр чэмхэр 100 мэхъухэу ыIуагъ. Бэджэндэу къаIыхыгъэу чIыгу гектари 170-рэ егъэлажъэ. Тэ зэрэторэмкIа, ащ фэдэ чIыгу макIэм Iэхъогъоу ащ иIэм фэди-з щыпIыгышъуштыт. Чэм телы-тэу илъэсым шэу къыхъыжы-рэмкIа сызеупчIым, килограмм мини 10-м къызэрехъурэр, кило-грамм мини 8 нахъ къэзымыгы-жырэр зэримыIыгыр къызелом, пстэумэ анахъ згъэшIэгъуагъэ.

А фермэм ыужырэ мафэми сыщылагъ. Фермерым сицагъэ цэр къызкIахырэ чэмхэр зыщи-Iыгъхэ чIыпIэм. Тэ тикъахы-р

хэм чIыпIабэ ащызубытырэ шхынлэхэр зысэмылгъэгъухэм згъэшIагъо икъугъ. Фермерым къызэриIуагъэмкIа, силосымрэ сенажымрэ ежъ егъэхъазырых, лэжыгъэу ыгъэфедэрэр къещэ-фы. Чэм къэщыпIэ залыр шъхь 8 чIэфэным тегъэпсыхъагъ. Чэм-щыным зыфежъэхэкIа, музыкэр хагъанэшъ, макIэу къырагъаIо. ЗэкIа зэшIуахырэ Iофым компью-терыр лъэплъэ. А чIыпIэм къе-кIышъ, трубэхэмкIа шэр зыща-укъэбзыштым къелъадэ, етIанэ танкым из зыхъукIа, шэр зезы-шэрэ машинэм заводым негъэсы. ЗгъэшIэгъуагъэмэ ащыщ тхъама-тэу сызиIэгъэ колхоз инэу «По-бедэкIа» тызаджэщтыгъэм иIэгъэ техникэ пчъагъэм фермерыр зэ-рылажырэр хэшIыкIэу зэрэна-хьыбэр.

Джы сигупшысэ заулэмэ ашъ-хъэ къисхыштыт. БлэкIыгъэ уахъ-тэм изы Iэхъэгъу хэукъоныгъэу шашIыгъэхэр арых былымхъу-ныр тихэгъэгъу, ащ шыщэу тирес-публики лъэшэу къыщелыхыным фэзыщагъэр. Къыщелыхыгъагъ ар Краснодар краеу а лъэныкъом-кIи Урысые Федерацием щысэ-техыпIэу непэ щагъэлъагъорэм. Джы рахъухъэ тигъунэгъу краим былымхэр зыщахъуштыт фермэ инхэу 300-м фэди зыгъэпсынэу. Сицыхъэ телъ Адыгемни былым-хъуным зыкышхэгъэлэтыгъэным фэбгъэлорышIэн плъэкIышт амал зэфэшхъафыбэ зериIэм. Сэ си-шIошIыкIа, унэгъо унэе былым-хъупIэ фермэхэр бэу зэхэщэгъэн-хэм тиреспубликэкIа Мыекъопэ районыр нахъ тегъэпсыхъагъ. Теуцожь районыи ащкIа амалхэр иIэх, ащи хъупIэу шагъэфедэн алъэкIыштыр макIэп, ищыкIа-

гъэр ахэр зыпкъ игъэуцожьы-гъэнхэр ары. Республикэм мэкъу-мэщымкIа и Министерствэ шы-рахъухъэ программэу унэгъо унэе былымхъупIэ фермэхэр зэхэ-щэгъэнхэм фэгъэхьыгъэр.

ИкIыгъэ илъэсым былым Iус-хэр къызIэкIэгъэхъэгъэнхэм пае федеральнэ бюджетым сомэ мил-лион 35-рэ, республикэ бюдже-тым сомэ миллион 1,8-рэ тибы-лымахъохэм къафатIупшыгъ. Сэ сишIошIыкIа, племенной былым лъэпкъышIухэр зыщахъуштыт хъызмэтшIапIэхэу Iахъэхэлъ хъызмэтшIапIэхэм ямызакъоу, фермер ыкIи унэе унэгъо хъыз-мэтшIапIэхэм ящыкIэгъэшт бы-лымхэр алэкIэзыгъэхъаштыт зэ-хэщэгъэнхэ фае. Племенной фер-мэхэм хэхъоныгъэ ядгъэшIын фае, сыда пIомэ зэкIэми ящыкIэ-гъэ былымхэр къэщэфыгъэнхэр бэмэ афызэшIошIыштыт.

Н. Ю. IЭШЪЫН, Теуцожь районым щыщ къуаджэу Гъобэкъуае щэ-псэу:

— Тиунагъо ренэу чэм зытIу шаIыгыгъэми, былымхъунымкIа опытышоу сIлэу шытэп, ау си-кIасэх былымхэр. Мы лъэхъаным чэмхэм афэшхъафэу быгъу цы-кIу заули сIл. Мы илъэсым бы-лымы 10-у схъурэм джыри шъхь 8 — 10 хэгъэхъонэу исхъухъагъ. Джырэ нэс схъурэ былымхэм фэ-дэ къысфыхъыгъ, ау пчъагъэм бэу хэгъэхъогъэным сфекурэп. СэркIа тызыхэт лъэхъаным анахъ Iоф зэшIохыгъуаеу сIлэр ебзым идэ-шын. Илъэситф горэкIа узэкIа-Ибэжымэ, сиунэ зытет чIыпIэр сантиметрэ 15-кIа хатэм нахъ

лъэагъэмэ, непэ ар сантиметрэ зытфыхыкIа нахъ лъхъанчэ хъу-гъэ. Мафэ къэс жьы дэдэу сытэ-джынышъ, былымхэр зыщыс-Iыгъ къахъырым ебзыр IэкIа ис-хынышъ, хатэм хэстэкъон фаеу мэхъу. Былым шъхь 10 горэ охъукIа, ебзыр къахъырым зэри-пшыштыт оборудование гъэуцу-гъэныр зэрар. ЕтIани илъэсыкIа кихъагъум быгъуи 4 — 5 зэрэ-сыукIырэр къыдэплъытэмэ, обо-рудованием рыпшIэнышхо щы-мыIэ хъуштыт.

Сицэмхэм шэу къаIэтхырэм адыгэ къуае сянэ хешIыкIышъ, ещэ. Ащ кIэтхырэр тиунагъо ифэ-ныкъуагъэхэр игъэкъугъэнхэм пэIохъэ. Былым пIашъэхэр ыкIи язгъэшхышт Iусыр рысщэфын-хэм пае ОАО-у «Россельхозбан-кым» илъэси 5-кIа спшыныжы-нэу ахыщэ чIыфэ къыIысхыгъ.

Гукъау нахъ мышIэми, бы-лымхэм яхъун пылъэу тикъуаджэ дэхэм япчъагъэ хэкIы. Илъэси 5 — 6-кIа узэкIаIэбэжымэ, ти-урам тес унагъо пэпчэ былым пIэшъи 2 — 3 иIагъэмэ, ащ фэдэ джы плъэгъужыштыт. Нахьыбэ-мэ чэм зырыз къызыфагъэнагъ.

Непэ тирайон адыгэ къуае щы-зыхырэр бэ. Ащ инахьыбэр Аб-хъаз Республикэм шыIуагъэкIы. Адыгэ къоэ цIынэ зы килограм-мыр унагъохэм пьут дэдэу аща-щэфышъ, етIанэ агъэгъуапцэзэ республикэм ращышъ, IуагъэкIы.

ИкIыгъэ илъэсым унэгъо унэе хъызмэтым пылъхэм чэмэу ахъу-рэм пэпчэ субсидиеу къэралы-гъом сомэ 1800-рэ къаритыгъ. Дэгъугъэ а шыкIэр тапэкIа агъэ-фэдагъэмэ.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэртбый.

ХЪАТИКЪУАЕ ИТАРИХЪ ЩЫЩ

(КъызыкIэлъыкIорэр гъэтхакъэм и 7-м къыдэкIыгъэ номерым ит).

Чыгулэжыныр, былымхъуныр

«Улажэмэ лыжъ пшхын», аIо адыгэхэм. А гушъыIэжыр ягъого-гъоу тичылэ дэс цыфхэри псэ-уштыгъэх. Зыр былымхъуным нахъ пылтыгъ, адрэр чIыгум шы-лажъэштыгъ.

Анахъ чIыгубэ зилагъэхэр Хъа-ныкъохэр ары. А Iахъор Кы-рым шыщэу мыш къыдэхъа-жыгъагъ. Ахэм тыгъэкъокIы-пIэм щегъэжагъэу Хъакъумы-шхъхэ мэзым нэс гектар 1500 — 2000-рэ фэди зIагыгъыгъ. Нахьы-бэрэм коцрэ тыгъэгъазэрэ рау-тыштыгъэр. А Iофыр хэти ышIэ-шъунэу шытыгъэп, сыда пIомэ зэфэдэу езыпхышъуштыр зыры-зыгъ, ау ащ фэлэзэу унагъо пэпчэ нэбгырэ исыгъ. ГурытымкIа пуди 6 — 9 раутыштыгъ.

Чылэм хьамбарышхохэр дэты-гъэх. Ахэм шхъадж фэукIочы-штым фэди зIагыгъэ рилхъэ-штыгъ. «Гъэр огъулэ хъумэ е лэ-жыгъэр тшIокIодымэ» аIоти, аугъоштыгъ ыкIи зэчатэри ащ халхъэштыгъ. ЕтIанэ а лэжы-гъэм шыщ тхъамыкIэу дэхэм афагоштыгъ. Лыеу унагъом къыфанэрэр Лэбэ Iушъо ащэти, щэф-щэжыым пылхэм арашэ-штыгъ.

Натрыф, къэб, джэнч, шыб-жый, бжыныф, бжыын зихатэ

дэмытыгъэ къуаджэм дэсыгъэп. Чыгур псыцухэмкIа е шыхэмкIа ажбоштыгъ ыкIи аулэзэшъо-уштыгъ, лъэкI зимыIэхэр гъусэ зэ-фэхъуштыгъэх, нэжъ-Iужъмэ, шъузабэмэ ячIыгу Iахъхэр афа-шIэштыгъэх. Пхъэлэшэхэр ыкIи лъашъохэр пхъэм хашIыкIы-штыгъ, ау гъучI Iэмэ-псымэхэр зилагъэхэри ахэтыгъэх.

Былымхъуным пхъашэу пы-лэштыгъэх. ГурытымкIа унагъо пэпчэ чэми 5 — 6, шэу 2 — 6, псыцоу 1 — 2 яIагъ. Ау, гушIыIэм пае, Шыблакъомэ мэл шхъхэ 1000-м нэс ахъуштыгъ. Нэшъу-цIэкъомэ ыкIи Еутыхмэ шы Iэ-хъогъу (100-м нэсэу), Нанкъуае-мэ чэм 50 яIагъ.

Анахъ лIэкъо баеу дэсыгъэмэ ащышыгъэх ЛIыгъурыкъохэр. Ахэм шыхэр ащэфыштыгъ ыкIи урысыдзэм ращэжыштыгъэх. Тикъоджэдэсмэ бжъэхэри яIа-гъэх. ЗэкIэмкIи бжъэIуи 10 дэ-тыгъ, ахэм бжъэмэти 192-рэ аща-Iыгъыгъ.

1925 — 1926-рэ илъэсхэм Хъатикъуае Госстрахым Iоф ши-шIагъ. ЗэкIэмкIи унэгъо 219-рэ дэсыгъ, имылыку страховать зы-шIыгъэр 199-рэ. Хабзэм страхо-вать ышIыгъэхэр: чэмрэ псы-цурэ — шхъхэ 735-рэ, шэу — 337-рэ, лэжыгъэ зэраутыгъэ чIыгоу десятинэ 1414, 09-рэ.

Чылэр псыхъунтIумэ анэкпэ зэрэтесым къыхэкIэу хъулыфы-гъэмэ пцэжыеешэныр якIсагъ. Хъакъумышхъхэ мэзым шакIо Iоштыгъэх.

Изэн Iофыр

Анахъ Изэ бэлахъэу дэсыгъэр Тхьэлъэнэ Мышгъэост. Ар зыку-пшхъхэ къутагъэхэмрэ зыпшхъэ лъы дэкIолягъэхэмрэ (лъаор къыз-фигъэфедэзэ) яIазэштыгъ. Ащ ишхъхэгъусэ ФатIимэт къэкIырэ уцхэмкIа гъожь узыр ыгъэхъу-жыштыгъ. ХъакIамафэкъо Къа-дырхъани къэкIырэ уцхэмкIа Iа-зэштыгъ.

Ефэндимэ ыкIи кIэлэгъаджэмэ зэхэсыгъоу къуаджэм шыряIа-гъэм унашъо шашIыгъагъ чыла-гъо пэпчэ медпунктхэр къащы-зIуахынхэу. А илъэсхэм Тхьэ-лээнэ Шыхъыбэ ИзэапIэм Iоф ши-шIэнэу ригъэжъэгъагъ. ЕтIанэ урыс Iлэу Должковыр къыIухъэ-гъагъ.

ДэкIон-къэщэн Iофхэр

Мы Iофым ехьыллагъэу зэхэ-хъэу шылагъэм мары щагъэунэ-фыгъэр:

1) *ПиIаашъэм янэ-ятэмэ къы-фамыдэмэ, ежъ-ежъырэу дэкIо-нэу амал илэн.*

2) *ПиIаашъэр фэмыеу янэ-ятэмэ атын фитхэп.*

3) *Афэтэгъэпэнтэ кIалэмэ пиIаашъэхэр къафэмыехэу амы-хьынхэу.*

4) *ПиIаашъэр фэмыеу янэ-ятэмэ затыкIа е кIалэм зыхькIа, Iофыр хъыкумым ешъут лажъэ зилэхэм пиIэдэкIыжъэ ахьынэу, ащ фэдэ пиIэдэкIыжъэ яжъу-*

гъэгъот пиIэшъэхъыным хэла-жъэхэрэми.

5) *Тхыльэу къэзэрэщагъэхэр, къэхъугъэхэр зыдатхэхэрэм ефэнд анахьыжъым ыналэ ты-ригъэтынэу фэтэгъэпэнтэ, ащ нэмыкIэу, къэзэрэщагъэхэр зэрэ-ззэгъыгъэхэр дитхэнэу ары.*

Ау къоджэдэхэр пиIаашъэмэ ащ фэдэ фитыныгъэ къаратыным фэхъазырыгъэхэп. Ныоу упчIэ-жъэгъу сфэхъугъэхэм къаIотэ-жыгъэ пиIаашъэр нахьыбэрэмкIа бэкIа нахьыжъэ лIым зэрэраты-штыгъэр.

Диныр

А лъэхъаным адыгэхэр диным дэгъоу пылэштыгъэх, хъати-къуаехэми ащ имэхъанэ къагуры-Iоштыгъ. Ащ къыхэкIыкIа мэ-щытитIу дашыхъагъагъ: зыр чы-лэ гупчэм итыгъ, адрэр Пшычэ-ухьаблэ шылагъ.

Апэрэм Бырдж Мыхъамод Пшыкъуй ыкьор иефэндыгъ, Шыблакъо Тайхъач Амэрзан ыкьор азнаджэу Iутыгъ.

Гупчэ мэщытыр иныгъэ, пхъэм хэшIыкIыгъагъ. Ащ моулид зы-шашIыштыгъэ унэ къыготыгъ. А шагу шыпкъэм зэчатэ хьамба-рышхо дэтыгъ ыкIи килограмм 500 фэди зыпщэчышъунэу гъучI шэчалэ Iутыгъ. Тхыльэу къэз-гъотыгъэхэм къызэраIорэмкIа, Iоныгъом и 28-м, 1923-рэ илъэ-сым ятIонэрэ мэщытыр Жы-къо Амэрзанрэ Нэскурэ Ибра-хымэрэ къызэлIуахыгъагъ. Ся-тэшыпхъум къызэриIожьырэм-

кIа, шъузхэр ащ кIоштыгъэхэп.

Ефэндхэм цыфмэ лъытэны-гъэу къафашIырэр зыфагъэфэ-дэщтыгъ ыкIи диныр тэрэзэу зе-зымыхъэхэрэм пшъэдэкIыжъ аты-ралхъэштыгъ. ЗэлукIэм шагъэ-унэфыгъагъ бэрэскышхо нэмазыр зы мэщытым зэдышашIынэу ыкIи ащ къэмыкIорэм тазырэу зы миллион ытынэу. А ахыщэр еджэн Iофхэм апэлIуагъахъэштыгъ. Си-упчIэжъэгъу къызэриIожьыгъэм-кIа, ахыщэ реформэмэ ыуж со-митф арагъэтыштыгъ. Ар ахыщэ-шхоу шытыгъ, сыда пIомэ Лэбапэ бэдзэрым дэгъоу зыкышхыпфэ-пэшъуштыгъагъ ыкIи IэкIу къы-пфэнэжыштыгъ. Ащ нэмыкIэу, ешъуагъэу къаубытырэм миллион 25-рэ рагъэтынэу ыкIи быслъы-мэн хабзэкIа дэмысекIонхэу унашъо ашIыгъагъ.

Зэзгъыныгъэ тхыльэу 1927-рэ илъэсым зэхагъэуцагъэм къызэ-рэщиIорэмкIа, Хъатикъуае дэс быслъымэнхэр Совет хабзэм елъэлугъэх диныр алэжышъу-ным пае мэщытхэр ыкIи ахэм ачIэт Iэмэ-псымэхэр атырамы-хынхэу. Хабзэм иIофышIэхэм ар къафадагъ, ау унашъо къафа-шыгъэ зэхахъэхэм Совет хабзэм щапэмыуцужьынхэу ыкIи поли-тикэу зэрихъэрэм дырагъэштэнэу. Мыщ къегъэнафэ Советскэ пра-вительствэм динлэжыхэр къыз-фигъэфедэхэзэ цыфхэм анаIэ зэ-ратыригъэтыштыгъэр.

ХЪАКЪУНЭ
(ЖЪЫКЪО) Сусан.

Мыекъуапэ.

ЛЪЭПКЪЫМ ЫЦІЭ ЗЫГЪЭІУХЭРЭР

Нәҫуасэ зыфэшъушІ: Шъаукъо Тимур

ЛъэпкъымкIэ — адыгэ, исэнэхъаткIэ — врач, Москва щэпсэу, орэдхэр еусых ыкIи къелох, бард, лъэхъаныкIэм зитворчествэ къыщызэлузыыхыгъэхэм ащыщ.

Музыкальнэ гъэсэнэгъэ илэп, ау гитарэм къырегъало, орэд 50-м ехъу ытхыгъ. Тикъэралыгъо икъэлэ инхэри нэмыкI къэралыгъохэри кыкIухъагъэх, зэпымыоу чIыплэ зэфэшхьафхэм рагъэблагъэ, иорэдхэр цыфхэм агу рехьых.

Тимур Къэрэшпэ-Щэрджэс Республикэм кышчыхуыгъ, интеллигент унагъо кыхъухуагъ. Янэ КъБР-м инаучнэ ыкӀи иобшественнэ ӀофышӀэху, республикэм инаучнэ-исследовательскэ институт ипашӀу Ӏоф ышӀагъ. Ятэ псэупӀу Зейкыо шыщ. ЫшӀу Мурат жь фэдӀу Ставрополь дэт медицинэ институтыр кыухуыгъ, Ӏоф ешӀӀ, «Урысыем изаслуженнэ врач» зыфилорэ цӀэ лӀапӀэр кыфӀагъэшӀошагъ.

Тимур унагъо иI, сабыиш епIу. Урысые Федерацием или-тераторхэм я Союз хэт.

Шьяуко Тимур зэрэврачыр
зышлэхэрэм ар орэдыло зэрэ-
хьугээр агэшлагьо. Врач сэ-
нэхьатыр ыгу рихьэу институ-
тым члэхьэгчаг ыкИи кы-
ухьуг, Зеленчук район сымэ-
джэщым ылтэс 12 лоф шишлагь,
ау орэдхэм дахьыхьуг. Апэрэ
орэдыр я 6-рэ курсым исэу
ылакьо зызэпэкИым ытхы-
гьагь. Мэээ зауэрэ унэм зес-
ым гитарэри кьыштэгьагь.
Нэужым «Сльако зэрээзпы-
кыгьагьэр» ылоу апэрэ орэдыр
ытхыгь, кьылуагь, иньбджэ-
гьухэр ригьэдэлугьэх, агуи р-
ихьыгьагь. Ятэу гитарэм ыма-
кь эсзщыгьэм мафэ горэм
кьырилогьагь: «Икьуштыба

мы балалай-
кэм тызэреб-
гьэдэIугьэр?»

Т и м у р
цйфхэм зэ-
рялазэрэм ды-
кыгбоо, тхэ-
ныри зэиугэ-
уштыггэп,
ильэс кэс орд
зытлу ытхы-
штыг. Орд-
кэлэоным тэ-
гьэгүшүлха-
гьэхэм ашыц
ахэр зэхзыхы-
хэрэм агу зэр-
рихьыхэрэр
шхьэхихьгэу
штыггэр.

Мыш иорэдхэр нэмык! бар-
дхэм зэратегырэ шы! гя-
шэм хэхуухэрэ пстэури аш,
губж гори хэмьлэу, сэмэркэу-
сатирэ жанрэм илхэу егэп-
сых, ахэм еж ышхэккэ ра-
гэшшлрэ философскэ гупшы-
сэхэр арепхыжьых.

1996-рз тилэсым кышцегэ-
жыагэу Тимур профессиональ-
нэ ордкэЮным зыритыгъ.
Зэлашлэрэ бардхэу тихэгэгу
исхэм ясатырэ хэуцуагъ, нэ-
гуасэ кыфэхьугэх.

Москва, Санкт-Петербург,

кээралыггохэм бэрэ ара-
гээблаггэ, иорэдхэм ядэлү зы-
шIоиггохэм япч'аггэ хэ-
хбо. Германием, Голландием,
США-м, Канад, Латвием, И-
зраиль, Эстонием, Украинэм,
нэмыкIхэми Тимур концертхэр
к'аашитыггэх. Итворчествоз,
иорэдхэм, ахэм цыфхэм агухэр
к'ызыриIэтыхэрэм афэггэхьы-
ггэ статьяхэр, зэдгүшыIэгү-
хэр 100-м ехьуху гэгээт зфэ-
ш'х'афхэм — «Советская
Россия», «Аргументы и фак-
ты» зыфиохэрэм, ч'ыплэ ыкIи
зыдэкIоггэрэ хэггэгүхэм к'а-
ш'ыдэкIырэ гэзэтхэм, журнал-
хэм к'арыхыггэх.

«Шансон», «Юмор fm», «Радио России», «Голос Америки», «45-ая параллель», «Северный Кавказ» зыфиһор радиостанциехэм кырагъэблагъэ, иорэдхэм цыфхэр арагъэдэлүх, яархивхэм ахагъахьх.

«Орэдылори психиатрэм фэд, — ёло Тимур, — ордэхми цыфыгур агъэхъужьы. Цыфыбэм агу нэсырэ юф ошлэмэ, ар Тхьэм кыпфыхихыгъэ хъызмэт».

Тимур компакт-диски 7 иорэдхэр атетхагъуу кыдыгъэ-кыгъ. Ахэм лирическэхэри, романтическэхэри ахэтых, ау нахыбыр непэрэ тищылакIэ къэзыгъэлыгъорэ ордэ-сүрэтых. «Тыд ахэр кыщылохэм, гу альмыгътэн плъэкырэн, сыда плэм ахэр тэры, тищылакIэ, тигухэлъхэр ары зыфгъэхыгъэхэр. Тимур угу ыгъэ-кIодырэн. Иорэдхэм узэдэлуIэ, ущылэ пшлоигъоу, къарыу лые кыпхалъхыгъэм фэдэу охъу. Ащ фэдэу чэфэу, сэмэркъэу щэрыо хэлъу зыми иорэдхэр ытхыхэрэн» — джаш фэдэ гу-щылэхэр Эстонием кыщы-

дэКІыгъэ гъэзетхэм авторхэм
къыщатхыгъэх.

Ася Крамер (Сан-Франциско) етхы: «Тимур цыфхэр кьежэх. Ащ кыикырэр народым шү зэрилэгьүрэр ары».

М. Ганапольскэс (Америкэр), Н. Шор (Израиль), Э. Мармер (Германиер), А. Архангельскэм, В. Шендерович, нэмыкхэми Шьаукьо Тимур итворчествэ Высоцкэм, Окуджавэ, Галич, Визборг, Розенбаум фагдав, «Жванецкий с гитарой» рало.

«Тимур иорэдхэр Урысыем ишыIакIэ игъунджэх. Социальнэ-политическэ Iофыгъохэр хэти фэмыдэ, иорэдхэм хэнхэнэ къашырелотыкых, — етхы А. Русиным. — Ар барометрэм фэд. Шыфхэр зыгъэ-гумэкIыху е зыгъэгушIоху агу ильыр кыерехыш, апахъхэ кыерелыхэ. Ащ пае зыми ежым губгъэн фишырэп. Тимур ильэс 18 зыныбжэхми, ильэс 80 хуэгъэхми агу рехы». —

Бардыр авторскэ орэдымкІэ Грушинскэ, Московскэ фести-
вальхэм, «Шансон-2004» зыфи-
лорэ зэнэкьокьум ахэлэжьагь
ыкІе тклоньогьгэр кьащыди-
хыгь, сатирэмрэ сэмэркьуэм-
рэ яжанрэкІэ профессиональнэ
премиеу «Золотой Остап» зы-
филорэ бардхэм ащыщэу
кьызэратыгьэ закьор Шьаукьо
Тимур.

Ордынор гьогу тет зэпыт. Мары гьэтхэнэ мазэм эстрадэм и Кьэралыгьо театрэ шыригьэжэньыш, кьэли 10-мэ концертхэр кьащитыштых, мэлхьфэгьум кьэли 6-мэ кьышяжэштых.

Сэмэркэуэр Тхьэм икласэу аЮ. Тимури ар иклас. Исэмэркэу гур ыгъэкЮдырэп, уеззщырэп, неущрэ мафэм утырегъэгүшүхъэ.

Тимур фэгтэхыгызгэ кызбар-хэр еж иофициальнэ сайт дгыз-федзэ кызтыугбоиггэх. Хэгэгү пчгаггэхэм зыцлэ адыг-лүгэ бард адыгэ клалэр Адыгэ Республикэм дэгьюу шашлэу джыри пфэлосттп. Культурэм илофышлэхэм ар Мыекьуапэ кыраггэблаггэмэ, цыфхэм гуахуагэ хахышт, нахэ дэгьюу ежыри ашлэшт.

ШЪАУКЪО Аслъангуаш.

ШТАС КДО АСНУНСУУ.

Шъуашэм
пчэгур
къегъэдахэ

Артистхэр дахэу фэпагэхэу
лэпкь кьашьохэр кьашы
зыхьуклэ, гум зыкьелэты, ор-
дэу пшынэм кьырагьадохэрэм
нэмык дунаим ухашэрэм фэд.
Нэгэ республикэр зэрыгушо-
р кьэшбокло ансамблэхэр ти-
лэх, ахэр лэклэб кьэралхэм
ащызэлашлэх, шлу альэгьух.
Кьэшбонэу езыгьэжьэрэ ныб-
жыклэхэм ахэр ары щысэте-
хьплэ афэхьэхэрэр.

Къуаджэу Джамбэчыы икЭ-
лэцкыд кэшъоко ансамблэу
«Сэтэнай» зыфиорэр ильэс
пчъагэ хъугъэу районым,
республикэм ащызэхашэрэ мэ-
фэкI Иофтхьабзэхэм чанэу ахэ-

лажэ. Концертхэм, фестиваль-хэм, зэнэкьокьухэм хагъэунэфыкырэ чыпэхэр къащыдехых.

— Культурэм и Унэу тичылэ дэтым сабийхэр шытэгъасэх. Орэдылохэри, ктэшбуа-клохэри тилэх, — кьелуатэ ансамблэм ихудожественнэ пашэу Бысыдж Заремэ. — Апэрэ лъэбэкьухэр район зэнэ-кьокьухэмкIэ едгъэжьэгъагъэх. Нэужым республикэ Iофтхьабзэхэм тахэлжэь хьугъэ. Мыекьуапэ шыклорэ зэнэ-кьокьоу «Адыгем ижьогъожьыхэр» зыфилорэм тиорэдыло нывжыкIэу Бысыдж Оксанэ

ятлонэрэ чы-
пэр кыыщы-
дихыгъ. Апэрэ
ззлұхыгъэ фе-
стивалэу по-
сёлкэу Камен-
номостскэм
2011-рэ ильэ-
сым щыкұа-
гъэм «Сэтэна-
им» хагъэунэ-
фыкұырэ чы-
пэр кыыщи-
дихыгъ.

З а р е м э
ишофшэн лъэ-
шэу шу елъэ-
гъу ыкӀи къэ-
шэо закъор
аригъашӀэмэ
имыкъоу елы-
тэ. Шъуашэр
т а р и х ь ы м
щыщ, сыдми дыгъэу зэрэщы-
мытым сабийхэм анаӀ тыра-
ригъэдзэным пылъ. Анахъэу
къашбоу якласэмкӀэ тызаяп-
чым, «ИсӀтамыер» арэу кӀэлэ-
цӀыкӀухэм къытаӀуагъ ыкӀи
ац пылъ къэбарыр къытфало-
тагъ.

— Шьуашэхэм ядынкIэ Iэ-
пыIэгьу кьытфэху культурэм
и Унэу Красногвардейскэм
дэтым ипашэу Валентина Не-
рошниченкэр, — еЮ Заремэ. —
Джащ фэдэу ыткIэ кьыгъанэ-
рп Джамбачыне гурыт еджа-
нэи идиректорэу Мышэ Люсе.

АшкІэ лъэшэу ахэм тафэраз.
Лъепкь къышъо дахэхэр ар-
тистхэм къытфашыгъэх. Анахь
цыкӀоу мыгъэ кафекуагъэхэр
нэбгырэ пшыкӀутӀу мэхъух,
ахэми зэрагъэшлӀгъэ къашъо-
хэр тагъэльӀэгъэх.

ШХОНЧЫБЭШИЭ Рүзан.

Хабзэм щысэр илъагъу. Хабзэр щысэкІэ мээекІо

Ау щытми, аши къэбар пылъ. Лыжъ тІысыжыгъэм иунэ илъэс зытфых зыныбжъ шъэоужыер кызысхъэм, фэтэджи, ащ исэлам щытэу ригъгъэзэжыгъ.

— Алахъ-алахъ! Сабыим пае умытэджми хъунба! — зылони ар зыльгъугъэхэм къахкыгъ.

— Сабыим изакъоп сызфэтэджрэр, сэ сицІыфышхъи сыфэтэджыжы, — ылауагъ лыжым.

Мы къэбар кІэкІыр гъэсептхыдэу адыгэхэм къахэнэжыгъ. Зэ нэмыІэми ар зехимыхыгъэу «сыадыг» ылоу зы цІыфи шыІепштын. АпэрэмкІэ, мыр зишыхъатыр цІыфышхъэм ныбжым емылтыгъэ уасэу тегъэр ары. ЯтІонэрэмкІэ, щысэтхыпІэ зекІуакІэм бзэм илъ къэбарыр итегъакІапІ, игъуаз, иІэпыІэгъу. Арышъ, хабзэм ыкупкІэу непэрэ адыгэ лъэпкыер зэрыгъуазэрэ щысэмрэ къэбарымрэ аІэ зекІэдагъэу лъагъэкІуагъ. ШыІаІакІэм хэзыгъэ псэукІэ амалхэм къахІаІыгъэ шэн-хэбзэ зекІуакІэхэр блэкІыгъэм исаугъэт къэбархэу бзэм илъхэу лъэпкэ шІэжым кыхэнагъэкъ.

* УпцІымы, упачыхъэми, улІэу палэ пцІыгъэм, бзылфыгъэм укыфепсыхыныр;

* Угоцэпшъащэми уипхъэуакъэ укыепсыхынышъ, ацкІэ Іоф зІлэу гъогу тегъэгъэ шыу купым шхъэкІэфагъэ япхыныр;

* Бзылфыгъэу зигъогупэ кыпІлэхъэзынагъэм шышхъэдэгъазэу игъогу тегъахъыфэ уегъэныр ыкІи нэмыІэхэр.

Джырэ адыгэ шыІаІакІэм, уахътэу тызщыпсэурэм, зекІокІэ амалэу шыІэхэм (шым ычІыпІэ — машинэхэр, гъогулэр зэрэзэпышчыштыр — светофоры иунашъу, чылэ гъогу рэхъатым ычІыпІэкІэ — къэлэ урамэу шъозехъэм фэдэр...) гъогууанэм щызІлукІэгъэ бзылфыгъэмрэ хульфыгъэмрэ азыфагу илгыгъэ кІухъэ-кІыхъэу ижырэ хэбзэ гъуоуцгъэм кыдылгытэщтыгъэр ахэзэгъэжрэр. Ау хабзэр къэбарым илъэу лъэпкышІэныгъэм хэгъэцагъэшъ, къэнагъ. Непэрэ

адыгэ бзылфыгъэм ыпсэ а гупшысэм рыгъуаззэ, шхъэкІэфэгъэ зекІуакІэм фэлптыры хульфыгъэри. Сыд фэдизэу уахътэмрэ джырэ шыІаІакІэмрэ ядэкъацэ пэрыохъу фэхъуми, а ижырэ лыгъэшІэпІэ адыгагъэм инэпІэхъ хъопсепІэ рэгъуазэ. Ар кызысхъэрэ хабзэм ишъуашэ ит зекІокІэ закъор арэп, бзэм илъ къэбарыри ащ сыдигъуи игъус.

Адыгагъэр — лъэпкыгъэпс лъапс

Адыгэм иадыгагъэрэ ихабзэрэ илъэпкышхъэ кыдэхъугъэх. Лъэпкэ псэури зэрэзэфэдэр лъэпкымерэ ащ илъэпкэ хабзэрэ зэрэзэлэгъухэу, кызырзэдэхъугъэхэр ары. Адыгэ хабзэм ар дэгъоу хэолъагъо ыкІи кыгъэшъыпккэ. Зэгорэм адыгэм уоцгъу кыфэхъугъэгъэ лъэпкхэм, непэ кыгъэтІысэкІыгъэ лъэпкхэри зэрахэтэу, уахаплъэмэ, емрэ шІумрэ, дэгъумрэ дэимрэ, еклурэмрэ емыклурэмрэ зэхэзыгъэушхъафыкІрэ хэбзэгъуоуцгъэр илъэпкыщІэ рипхыгъэу зи ахэплъагъорэп.

Ар зигупшысакІэрэ зибзэгъэпсыкІэрэ кыхъафэгъэр адыгэхэр ары: адыгэ, адыгагъ.

А гушыІэгъэпс зэпышІапІэм адыгэ лъэпкымерэ адыгагъэмрэ зекІэрыпчыны умылгъэІынуу тарихъ гъогууанэм кызырелыгъэхэр нафэ къешы.

Емрэ шІумрэ дунэе гупшысэм щызэпызышІэрэ ыкІи щызэхэзыгъэушхъафыкІрэ философие шІэныгъэм икысжапІэ джыри зэ кІэкІэу кыфэдгъэзэжыын. Илъэс 2400-кІэ узекІэ-Іэбжымэ, ижырэ урым (грек) шІэныгъэлэжъэу Аристотель этикэр зы шІэныгъэ Іахъэу философием кыхыгъэушхъафыкІыгъ. Ащ цІэу фиусыгъэр «чыпІэ» зыфиІорэ гушыІэм кытырихыгъ. Гурыт лІэшІэгъухэм латиньбзэ зыІуль лъэпкхэм ягупшысэ мы мэхъэнэ дэдэр зылэ терминэу

«мораль» зыфиІорэр «шэны — темперамент» кызыррыкІрэ гушыІэмкІэ шагъэунэ-фыгъ. Я XVIII-рэ лІэшІэгъум мы мэхъанэр иІэу «нравственность»-р апэрэу урысыбзэ гушыІалъэм кыдэхъэ. Ащи гушыІэгъэпс лъапсэ фэхъугъэр «шэны — нрав, характер» зыфэлпощтыр ары. Мы терминыр игушыІэгъэпс шыуашшэкІэ латиньбзэм икалькэу урегъэнэгъуе. Адыгабзэм гушыІэу «этика, мораль» мэхъанэ зылэм гушыІэгъэпс лъапсэ щыфэхъугъэр лъэпкыщІэр ары: адыгэ, адыгагъ.

ЗекІэмэ анахъ гупшысэ шхъаІэу мыщ узыфищэрэ адыгэмкІэ уадыгэнри гъэсэныгъэ, пІуныгъэ икыу пхэлъынри зы: уадыгэмэ «шІум», «дехагъэм», «этикэм», «моралым» адистэрэ гупшысакІэ, зекІуакІэ, дунэтетыкІэ уилэн факъ — адыгагъэ пхэлъын факъ.

Лъэпкэ зэфэшхъафхэм ятарихъ шэн-зекІуакІэм щыубытыр чІыпІэм адыгэ хабзэр зыкІэ адештэ. Ау ащ зэрэшхъащыкІрэр шапхъэу ижырым кысхъэгъэжыгъэу зыфигъэуцужыгъэм адыгэр лъэпкэ зэрехъулаагъэр, адыгагъэр, хабзэр лъэпкыгъэпс лъапсэу, лъэпкыгъэпс амал зэрэфэхъугъэр ары. АщкІэ адыгагъэр дунэе культурэм щысэ щызымыІэ цІыфыгъэ шапхъ, философии лъапс.

Адыгагъэм, адыгэ хабзэм лъэпкымыкІэ а ямышІыкІэ пшъэрылтыр зэшІуныгъ.

АдыгэмкІэ хабзэр лъэпкыгъэпс лъапсэ хъугъэ. Мыр апэрэ пшъэрылтыу адыгагъэм ыгъэцкІагъэр ары. Бзэм игъусэу хабзэм лъэпкыер зекІуагъоагъ.

НэмыкІ лъэпкхэмкІэ къэралыгъо зэгъэзэфэныр, тхъэзэкъо диныр лъэпкэ зекІэугъоен амалэу бэрэ мэхъу.

Дунэе тарихъ гъогуу урыплъэм, нафэ хъурэр зы — зы бзэ, зы шІэлкІэ-псэукІэ, зы културэ рылэжъэрэ купым изыкІыныгъэ зыгъэпыгъэр гъэпсыкІэхэр къаххзэ, цІыфлэпкыым лъэпкы лъэпкыу зызэригощыгъэр ары.

Адыгэм итарихъ къэралыгъо

шыІаІкІэр огъу-огъоу щыхэгъэщэгъагъ. Зинасып кыхыыгъэ лъэпкыер зэгорэм кІочІэгъу фэхъуишъ зэригъэуІугъэ къэралыгъо шыІаІкІэр ионэгъу шхъантэу непэ кызынэсыгъэм шыбгым ис. Адыгэм ынатІэ хъугъэр нэмыкІ тарихъ гъогу. Илъэс минитІурэ ныкыорэ фэдизкІэ тапэ адыгэхэр кызытэ-кІыгъэ лъэпкхэу синдхэм ежыгукыдэхъкІэ ижырэ къэралыгъо агъэпсыгъагъэу тарихъ тхыгъэжхэмрэ археологиерэ къаушыхъаты. Ар Синд къэралыгъор арыгъэ. ЛІэшІэгъу фэдиз тешІагъэу урымхэу (грекхэу) ижырэ Адыгэ шъолырымрэ Къырымрэ къары-Іысхъэгъагъэхэм Боспор пачыхъэгъур зэрагъэзафэ. Мы къэралыгъуитІур — Синдикэмрэ Боспорымрэ илъэс-сишъэрэ шхъаф-шхъафэу гъунэгъу зэфыщытыкІэ зэдырІау мепсэух. Христос къэхъуным ыпкІэ 380-рэ илъэсым Синдикэр Боспорым хэхан факъу мэхъу. Ащ кысхъэгъэжыгъэу ижырэ адыгэ лъэпкхэмрэ Кавказым къытІысхъэгъэ урымхэмрэ илъэс 700 фэдизрэ а зы къэралыгъо щызэдэпсэух, зэдэлажыгъ, а зы тарихъ гъогууанэр зэдэлэты.

Щэц зыхэмылтыр къэралыгъо гъэпсыкІэу ижырэ адыгэхэм анэгъу кІэкІыгъэр лъэпкэ зекІэугъоеным изы лъапсэу, изы кысхъаплэу зэрэщытыгъэр ары. Ащ ишыхъат ижырэ лъэпкыщІэхэм къарыкІуагъэр. Апэрэ ижырэ грек тхыгъэхэм кызырарорэмкІэ, Адыгэ шъолырым, Темыр-ТыгъэкхъохъэпІэ Кавказым лъэпкыи 10 — 15 фэдиз цІэ унаехэр яІэу щыпсэуцтыгъэ. Ар Христос къэхъуным илъэс шІых фэдиз кыпІэу арыгъэ. Ащ ыужырэ лІэшІэгъухэм лъэпкыщІэ жъугъэу тарихъ тхыгъэхэм узшарихыІлэщтыгъэхэр тІэкІу-тІэкІуэ нахъ макІэ мэхъух, нэужым зытІу-зыщым нэсыжы: синд, меот, зих. Ау Христос илъэхъанэ ижырэ адыгэхэр зы лъэпкыщІэ закъо яІэу рехыІлэх. Ар — зих зыфиІорэ ижырэ этнонимыр ары. БзэшІэныгъэлэжъхэм зих лъэпкыщІэр икыхъукІэкІи (этимологиекІэ),

игушыІэ гъэпсыкІэкІи лъэпкыер джы непи зэрэзэдэжъэрэ гушыІэу адыгэ-м епхыгъэу алыгъэ: адыгэ — адзыхэ — зих. ХэгъэунэфыкІыгъэн факъер лъэпкыщІэу зыхымкІэ я XVI-рэ лІэшІэгъум иублапІэхэми адыгэхэм кызырэдэжъэщтыгъэхэр ары. Ащ ишыхъат Генуе илІыкІоу Дж. Интериано кыкІэныгъэ тхыгъэ къэбарым ыцІэ «...о черкесах, так называемых зихах» (1502-рэ рэ илъэсым кыдэкІыгъэ) ылоу кызыррэхакъэрэ. Мы зепстэу уарыгъуазэмэ, адыгэхэр ежы зэрэзэдэжъырэ лъэпкыщІэр «зих» шыуашэм итэу илъэс 2000-м ехъурэ тхыгъэ тарихым щызекІуагъ. А эндозтнонимыр (адыгэ — зих зыфиІорэр) адыгэм ихэшыпкыгъэ цІэ закъоу агъэфедэ зыхъугъэр Христос къэхъуным ыпэрэ лІэшІэгъу зытІур ары.

ЦІыф купыр ежыыри зы лъэпкыщІэкІэ зэдэжъэжъу, фшъхъафэр лъэпкхэри зы цІэкІэ кведжэхъ зыхъурэр а цІыф купым илъэпкэ гъэпсын зы гъунапкы горэм нэси, ыбзэкІи, икультуракІи, игушысакІэкІи зэдырне нэшанэхэр яІэу, языкІыныгъэ ежыми зыдашІэжъу, къагъэтІысэкІыгъэ лъэпкхэми янэрылтыгъу зыхъукІэ ары.

Ащ укыпкырыкІмэ, адыгэр адыгэ зыхъугъэр, зы лъэпкыу зызылгытэжъэрэ лІэшІэгъу 20 — 22-рэ фэдиз мэхъу. Ащ хэлэжыагъ ыкІи ащ кыдэхъугъэ лъэпкэ нэшанэмэ анахъ бэгъашІэу, лъэпкыым сьд ынэгъу кІэкІыгъэми, зыпкы итэу кызытэзыгъэнэрэ адыгэ хабзэр.

А гупшысэм лъапсэу иІэр джыри зэ хэдгъэунэфыкІын: лъэпкыым ицІыфышхъэ чІыІлэм щиджырэ лъэбэкъу нэпчэ гъуазэ фэхъурэ хабзэм ыцІэ лъэпкыщІэм кызыррэтэкІыгъэр ары: адыгэ — адыгагъ. А зэпышІапІэу лъэпкымер лъэпкэ хабзэмрэ азыфагу илтыр ары адыгэм непэ икІэпсакІэри, инеуц зыпшъэ ифэщтыри.

УНЭРЭКЪО Мир. Тарихъ шІэныгъэхэмкІэ кандидат, этнограф.

(Джыри кыкІэІыкІоуцт).

ЛЪЭПКЪ ІОФ

Гум кыинэжыгъэх

Шъугу къэдгъэкІыжыын зылашІэрэ киностудиеу «Тонак» зыфиІорэм 2009-рэ илъэсым режиссерэу Вячеслав Давыдовым документальнэу фильму «Бесленей. Право на жизнь» зыфиІорэр кызырэдигъэкІыгъэр. Ар зыфэгъэхыгъэр 1942-рэ илъэсым Ленинград нэмыщхэм кызадзыхъэм, фашист мэхъаджэхэм ащакъуымэнхэу сабий 32-у кыдащыгъагъэхэр бэслынэи къуаджэхэм зэрашапІугъэхэр ары. Къоджэдэхэм къахэфэгъэ гу-

кІэгъумрэ зэрэхэгъэ лыгъэмрэ цІыфхэм зэрашымыгъу-пшэщтым ишыхъат бэмышІэу Москва УФ-м и Правительствэ епхыгъэ финансовэ университетэу дэтым Николай Чистяковым итхыІэу «Память сердца» зыфиІоу кыдэкІыгъа-кІэм лъэтегъэуоу зэрэщыфашыгъэр. Тхылъым заом кысхъащыгъэ сабийхэр бэслынэи-хэм зэрапІугъэхэм нэмыкІэу, ахэр зыщыщыгъэхэр, зыфэдэ хъугъэхэр ыкІи цІыфхэм ягукъэкІыжхэр итых. А охътэ

хыІытэм цІыфхэм кыинэу алъэгъугъэр зыфэдэр авторым дэгъоу кыгъэзлэагъо.

Тхылъыр ытхыным ыпэу Н. Чистяковым къуаджэу Бэслынэи шыІагъ, ащ щыпсэурэ цІыфхэм заІуигъэкІагъ, ягукъэкІыжхэр ыугъоигъэх. Игуапэу къоджэдэхэм язэфыщытыкІэхэм, лъэпкэ зэхэтыкІэхэм, адыгэ хабзэм зыщыгъэгъозагъ.

Тхылъыр ыгъэхъазырынымкІэ ІэпыІэгъу кыфэхъугъэхэм авторыр инэу афэраз, ахэм

нахъ кыахыгъэщыгъ режиссерэу Вячеслав Давыдовыр.

— Бэслынэи къуаджэм щыпсэухэрэм цІыфыгъэу, гуфэбагъэу, шъэбагъэу къахъокІыгъэр икыукІэ зэхыси-гъэшІагъ фильмэм. Заом илъэхъан тхыамы-кІагъоу зыхэтыгъэм емылгытыгъэу, адыгэ бзылфыгъэм кызысхыгъэгъэгъэ гукІэгъум осэ-шхо иІ, — кыІуагъ лъэтегъэуоуцм кысхы-гушыІэгъэ Н. Чистяковым.

АКЪ Дин.

Комиссиен зэхэсыгъо илагъ

Сирием зео-банэу щыкlorэм нахъ зеушъомбгъу ыкIи тилъэпкъэгъу нэбгырэ мини 100-у ащ щыпсэухэрэр кыныгъо хэфагъэх. Общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэ — Щэрджэс Парламент» зыфиlorэм иллыкloхэр гуэжъогъу хэфагъэхэм альэкIыштымкIэ Iэпылэгъу афэхъухэ ашloигъоу АР-м и Лышхъэу ТхакIушынэ Аслъан щылэ мазэм ыкIэм зэлу-кIэгъу дырйагъ. Тапэклэ мы loфыгъом изэшloхын хэлэ-жэшт комиссие зэхашэнэу ащ шырахъухэгъагъ.

Сирием щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм Iэпылэгъу афэхъу-гъэнымкIэ loфшлэнхэр зыгъэ-цэклэрэ комиссиен яшэнэрэ зэхэсыгъо гъэтхапэм и 6-м илагъ. Ар зэришэагъ АР-м и Премьер-

министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэм. Тилъэпкъэгъухэр Адыгеим къэщэжыгъэнхэм епхыгъэ loфыгъохэм комиссиен хэтхэр ахэплъагъэх. Лъэбкъоу ашlыштхэр зэкIэ къэралыгъом изаконодательствэ диштэу гъэпсыгъэнхэр анахъ шхъафэу алытагъ. Адыгэхэм ячIыгужъ къагъэзэжынымкIэ фитыныгъэу ялэхэм, ахэр мыщ щылэ шылакIэм хэгъэгъозэ-жыгъэнхэм апае штаб зэхэ-щэгъэным, нэмыкI loфыгъохэм атегушылагъэх.

Аналэ зытырагъэтыштхэм ащыщ республикэм икыуаджэхэм унэ нэкIэу адэтхэр къэлытгъэнхэр ыкIи ахэр уащыпсэуным зэрэдиштхэрэр уплэгъ-кIугъэныр. Ащ къытегушылагъ АР-м чIыплэ зыгъэлорышлэ-

жынымкIэ иорганхэм зэпхыныгъэхэр адэшlыгъэнхэмкIэ и Комитет итхъаматэ игуадзэу Д. Долэр. Джащ фэдэу унэ зыщыпшlын плэкIышт чIыгу Iахъу шылэхэри къалытагъэх.

Федеральнэ ЗэIукIэм ФедерациемкIэ и Совет Сирием kлошт ыкIи тилъэпкъэгъухэм яloфхэм язытет зыщызыгъэгъозэшт куп зэхэшэ. Адыгеим иллыкloхэу ащ хагъэхаштхэр агъэнэфагъэх.

АР-м иминистрэхэм я Кабинет ышlыгъэ унашъом Сирием щыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм Iэпылэгъу ягъэгъотыгъэным епхыгъэ предложениехэр гъэтхапэм и 15-м ехъулэу комиссиен къырихыплэнхэу рахъухагъ.

ИШЪЫНЭ Сусан.

Нахъышlум тыщэгугъы

Мыекъуапэ ихэдзыплэ участкэу N 157-у Адыгэ къэралыгъо университетым къыщызэлуахыгъагъэм цIыфыбэ а мафэм къекIоллэгъагъ. Ымакъэ ытынэу зыныбжэ икыугъэ студентхэу общежитиехэм ащыпсэухэрэм гъэсэнэгъэ зыщызэрагъэгъотырэ ашъэрэ еджаплэм къыщызэлуахыгъэ хэдзыплэ участкэм амакъэ щатынэу законом къаритырэ фитыныгъэр бэмэ агъэфедатгъ. Апэрэу хэдзынхэм ахэлэ-жъагъэхэм цыхъэ зыфашlыгъэм, гугъаплэу рапхыхэрэм ыкIи политикэм еплъыкIэу фырялэм защыд-гъэгъуазэ тшloигъоу гушылэгъу тафэхъугъ.

Чэмбэхъу Аминэт, студенткэ:

— Апэрэу хэдзынхэм сахэлэжъагъ, къэралыгъом ищылэныгъэ сэри сIахъ хэслъхъанэу сыныбжэ икыугъ. Политикэм хэшlыкIышхо фысиlэп, ау сымакъэ зыфэстышт кандидатыр теубытагъэ хэлэу, сшlэу мыщ сыкъэкуагъ. Сэ сиелгыкIэклэ, ар Президент хъумэ, зэхъокIыныгъэшlухэм тафишцшт, тишlыныгъэ нахъышlу ышlышт.

Бысылдж Адам, студент:

— Хэдзынхэр къэблагъэхэ зэхъум кандидатхэр зэнэкъокъухэу аублэгъагъ, гушылэ дэхаби къафугагъ. Ахэм ащышэу зигушылэхэр зыгъэцэклэжынынэу,

политикэм хэшlыкI фызилэу, ныбжыкIэхэми ыналэ къытте-тынэу ахэтэу слъытэрэм сымакъэ фэстыгъ. Ар Президентэу хадзымэ, нахъ дэгъум тыфишэнэу, цIыфхэм loфшлэнлэхэр агъотынхэу сэгугъэ. Тилъэпкъэгъухэу къэкloжы зышlоигъохэм Iэпылэгъу афэхъугъагъэмэ дэгъугъэ.

Къэрдэн Фатим, студенткэ:

— Мыгъэ апэрэу хэдзынхэм сахэлэжъагъ. Ащ сишгыпкъэу зыфэгъэхъазырыгъ, кандидатхэм салгышлъагъ. НыбжыкIэ Iэпэласэхэр ыпэкIэ лыкIотэнхэмкIэ Iэпылэгъу къафэхъоу, къэралыгъом ищылэклэ ыгъэгумэкIэу, зилофшlакIэ дэгъоу

тшlэрэ Владимир Путиным сымакъэ фэстыгъ. Лъэхъаным къыздихырэ зэхъокIыныгъэшlухэм тафишэнэу, цыхъэу фэтшlырэр къыгъэшгыпкъэжынынэу сэгугъэ.

Скренко Андрей, студент:

— Къэралыгъом ипашцхэр зэблэтхъухэзэ тшlын фаеу сэ сэлъыгъ, а зыр тет зэпытмэ, зы чIыплэ тикIыштэп, тищылэклэ зэхъокIыныгъэхэр фэхъуштхэп. Хэдзынхэр къэсыхэ зыхъукIэ политикэм хэтхэм зэкIэмэ амакъэ Iэтыгъэу нахъышlум тыфащэнэу гушылэ къытаты, ау ар зэрагъэцэклэжышт шlыкIэр къалорэп ыкIи ашlэрэп. КIэм тыфэзышцэщтыр ныбжыкIэр арэу сэ сэлъыгъ, сымакъэ Прохоровым фэстыгъ. Ащ гугъэплэшlухэр есэпхы.

Хэдзэклэ комиссиен хэтхэм къызэрафугагъэмкIэ, блэкIыгъэ илъэсхэм ягъэпшагъэмэ, мыгъэ мы участкэм ныбжыкIэу къекIоллагъэхэм япчъагъэ нахъыбэ хъугъэ. Къэралыгъом инеушырэ мафэ ахэр зэригъэгумэкIыхэрэр ащ къеушыхъаты.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

КIымафэр кIожьынэу фаеп

КIымэфэ уахътэр къызиыхэкIэ ащ ифэшъуашэу ом зызэрымгъэпсырэр, осыр, штыргукIыр зэрэмакIэхэр, чыIэ къызэрэмыхъурэр гукъаоу тилэщтыгъэти, мыгъэ а зэпсэури къытигъэлыжыгъэ пIоми хъушт. Ары пакIошъ, гъатхэр къызиыхагъэр тхъамафэм къехъугъэми, кIымафэр кIожьынэу фаеп. Чэщ-зымафэхэм осыр зэпыугъэп, градуси 5-м нэсэу къэуачыыгъагъ. Дунаир дахэ, ау ос куум «бздэжэшлагъэхэр зэрихъанхэкIэ» шынагъо къэхъугъ.

УФ-м и МЧС АР-мкIэ и ГъэлорышlапIэ къызэрэщытафугагъэмкIэ, Мыекъуапэ осэу къыщесыгъэр нахъ гъушъ, мэлъхъапхъэ, ошх хэтэп. Арышъ, электричествэр зэрыкlorэ гъучIычхэм, чыгъхэм, нэмыкIэхэм осыр атепкIэным ищынагъо шыIэгон. Къушхъэ лъапэхэмкIэ улъыкIуатэмэ, Мыекъопэ районым къыщехыгъэ осыр цIынэ, ащ loфыгъохэр къыхъынхэкIэ нахъ

щынагъу. АщкIэ МЧС-м АР-мкIэ и ГъэлорышlапIэ макъэ къыгъэлугъ, ащ иоперативнэ дежурнэхэр еtlупшыгъэу loфхэм язытет лъэплъэх.

Джащ фэдэу УФ-м и МЧС АР-кIэ и ГъэлорышlапIэ ипресс-къулыкъу къызэрэщытафугагъэмкIэ, Мыекъуапэ иурамхэм ягъэкъэбзэнкIэ техникэ зэфэшхъафэу 37-мэ loф ашlэ, республикэм илгогухэм гъогу къулыкъоу афэгъэзагъэм псэумкIи техникэ 56-рэ егъэфедэ. Ахэр осэу къэсыгъэм джыри

фырекъух, ищыкIагъэ хъумэ, мэшloгъэкIосэ къулыкъум итехникэ Iэпылэгъу афэхъуным фэхъазыр.

Пэшlорыгъэшlэу метеогупчэм зэригъэунэфыгъэмкIэ, мы тхъамафэм ыкIэм нахъ къэфэбэшт, градуси 8—9-р ары нылэп зынэсыштыр. Гъэтхэпэ мазэм иаужырэ мэфишlэ кIымафэр кIожьынэу тыкыагъэгугъэ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтыр Ишъынэ Аслъан тырихыгъ.

Зыфэсакъыжынынхэм фагъасэх

РЕСПУБЛИКЭ ПРОГРАММЭХЭР

2007 — 2012-рз илъэсхэм ателъытгъэ республикэ программэу «Социальнэ мэхъанэ зилэ узхэм апэу-цужыгъэныр» зыфилоу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2006-рз илъэс-ым гухэсыгъэм подпрограмми 8 хэхъэ. Ахэм зыкIэ ащыщ шъоушыгъу узыр профилактикэ шlыгъэным ыкIи а узыр зилэхэм Iэпылэгъу афэхъугъэным епхыгъэ loф-тхъабзэхэр зыщыгъэнэфагъэхэр. Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ къызэритырэмкIэ, а подпрограммэм игъэцэкIэн 2011-рз илъэсым пэлуагъэхъанэу агъэнэфагъэгэр сомэ миллион 17, республикэ бюджетым къыхагъэкIын альэкIыгъэр миллион 16-рэ мин 887-рз.

Мылькоу къатлупшыгъэр зыпэлухагъэр шъоушыгъу уз зилэхэм янахъыбэм зыхалъхъэрэ Iэзгъу уцэу инсулинымрэ лъым хэлъ шъоушыгъур нахъ макIэ зышlырэ препаратхэмрэ ящэфын ары.

Мы узыр зилэ хъугъэ цIыфхэм япсауныгъэ изытет ренэу лъыплъэнхэм, зыфэсакъыжынынхэм фэгъэсэгъэн-

хэм фэшl Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым эндокринологиемкIэ иотделение-рэ диабетологие гупчэмрэ ащызэхашагъэх ыкIи loф ашlэ «Школы диабета» зыфалохэрэр.

Ахэм шъоушыгъу уз зилэхэр ежъ-ежыруу Iэпылэгъу зэрэ-зыфэхъужынынхэ альэкIыштыр, зэрэпсэунхэ фаехэр ащарагъа-шlэ. Министерствэм илъэс зэфэхъысыжъэу къышlыгъэхэм къызэрашатыгъэмкIэ, икIыгъэ илъэсым къыкIоцI ахэм нэбгыр-рэ 432-рэ ащарагъэджагъ.

Псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ Министерствэм ыкIи ащ епхыгъэ учреждениехэм икIыгъэ илъэсым ауплъэкIужыгъэ ыкIи агъэкIэжыгъэ шъоушыгъу уз зилэу республикэм исхэм ярегистрэ. Ахэм афэдэ loфшлэнхэм къызэрагъэ-лъагъорэмкIэ, «Шъоушыгъу узыр» зыфиlorэ подпрограммэм къыдилыгъэрэ loф-тхъабзэхэм ягъэцэкIэн мэхъанэ зэрэ-ратырэм ишlуагъэкIэ, а узыр зилэхэм агъашlэрэр хэшlыкIэу нахъыбэ хъугъэ.

Къыхагъэхъожыгъэным фаекIэлэцIыкloу шъоушыгъу узыр зилэхэм, зыныбжэ икыугъэу гемодиализ Iэзэныр зыщыкIа-гъэхэм ыкIи анэхэм зэралъэгъурэм епхыгъэу сэкъатныгъэ зилэу альытагъэхэм зэкIэми глюкометрэхэр, ахэм акIыгушт тест-полоскэхэр, инсулиныр зэрэзыхалъхъаштхэр 2011-рз илъэсым зэраратыгъэхэр.

ЖАКIЭМЫКIЭ
Аминэт.

МВД-м КЪЕТЫ

АР-м и МВД изэфэхъысыжыхэм къызэрагъэлэгуагъэмкIэ, мезаем и 27-м къы-щегъэжъагъэу гъэтхапэм и 4-м нэс бздэжэшlэгъэ 84-рз республикэм щызэрахъагъ. Ахэм ащышхэр: укIыгъэ loфэу 1, бзылфыгъэм ебэныгъэхэу 1, тыгъон loфэу 25-рз, хъункIэн бздэжэшlэгъи 6, нэпцIыкIэ мылькы къалахыгъэу 14. Бздэжэшlагъэ зезыхъэгъэ нэбгырэ 75-рз къаубытыгъ.

Зылыхъуштыгъэхэ нэбгырищыр къаубытыгъэх

Бздэжэшlагъэу зэрахъагъэм ыпкъ къыкIэу зылыхъуштыгъэхэ нэбгырэ заулэ республикэ полицием икыулыкъушlэхэм къагъотын альэкIыгъ. Интерполыр къыздырагъалэзэ, зыр зыдэщылэн ыльэкIыштыр агъэуэфыгъ. КъызэрэчIэжыгъэмкIэ, илъэсишчы ехъугъэу ар Узбекистан ихъапсхэм ащыщ дэс.

Оперативникхэм чанэу Краснодар краим loф шашlагъ. Ащ ипоселкэу Октябрьскэм щыщ кIалэу илъэс 27-рз зыныбжыр къаубытыгъ. Адыгеим бздэжэшlагъэ щызэрихъагъэмэ зауплъэкIум, тыгъуагъэу, мэзитlу хъугъэу лыхъухэу къычIэжыгъ.

МВД-м иотделэу Кошхъаблэ щылэм иloфышlэхэм зэрэхъэгъэ loф-тхъабзэхэм яшlуагъэкIэ, бздэжашlэу судым зышlозыгъэбылтырэр Тюмень хэкум ишlолгыр щылэу агъэуэфыгъ.

Телефон тыгъухэр

Мыекъуапэ а зы мафэм щызэрахъэгъэ бздэжэшlэгытlу полицием икыулыкъушlэхэм зэхафын альэкIыгъ. Бздэжашlэхэр анахъэу зыпылгыгъэхэр ахъшэ зыкIэжынынхэм пкъыгъохэу — сотовэ телефонхэр — къа-тырахынхэр арыгъэ. Бздэжэшlагъэр зэрахъагъэу макъэ къазырагъэлум, псынкIэу оперативникхэр чIышlэн нэсыгъэх.

ЧIэнагъэ зышlыгъэхэми, зыльэгъугъэхэми яупчIыхэзэ, ар зилэшlагъэхэр агъэуэфынхэ альэкIыгъ. Зыр Мыекъуапэ щыщ кIалэ, илъэс 22-рэ ыныбжэ, адрэр Шэуджэн районым щыщ, илъэс 25-рэ ыныбжэ, ащ фэдэ бздэжэшlагъэ пае нахъыпэкIэ пшъэдэкIыжэ ыхъыгъагъ. Тыгъуакloхэм зяупчIыхэм, кIуачIэр къызфагъэфедэзэ къатырахырэ телефонхэр ащэнхашъ, къыкIэжынынхэм мылькур яфэлло-фашlэхэм апэлуагъэхъан гухэлъ ялагъэу алуагъ.

Джы loфыр зэхафы, кIэлэ ныбжыкIэхэм къаужэрэр къэнэфэшт.

МЭФЭКІ КОНЦЕРТХЭР

Язэпхыныгъэ щэпытэ

Бзылъфыгъэхэм я Дунэе мафэ фэгъэхыгъэ пчыхъэзэ-хыхъэхэр Мыекъуапэ гъэшлэгъонэу шыкӕуагъэх. Тиансамблэ цӕрылоху «Исламьер», «Русская удалыр», симфоническэ оркестрэр, кӕлэцӕикӕ купху «Мыекъуапэ инэфылӕхэр», «Казачатэр», Къэбэртэе-Бэлыкъарым, Къэрэе-Щӕрджэсым, Темыр Осетием — Аланием, Адыгеим яартистхэр ахэлӕжъагъэх.

Адыгэ Республикэм иорэдыло-къэшъокӕ ансамблэу «Исламьер», художественнэ пашӕр УФ-м инароднэ артистӕу, композиторӕу Нэхэе Аслъан, шульӕгъу орӕдхэр кыӕуагъэх, лӕпкӕ кышӕохэр кышӕыгъэх. Агъырджэнкӕ Саньет, Мӕцӕлӕкӕ Дарыет, Шымырзэ Казбек, нӕмыкӕхэм иорӕдхэр кыӕуагъэх, ансамблэм иартистхэр кӕаджыуӕгъэх.

Нэхэе Тӕмар, Мамгъэт Лен, Кушӕкӕ Сим, нӕмыкӕхэм яорӕдхӕри мӕфӕкӕ зӕхӕхэм шыжъынчыгъэх. Къэрэцӕе-Щӕрджэсым иартистху Кӕдӕкӕйху Фатимӕрӕ Артуррӕ театрализованнӕ кышӕынху кыӕгъӕлӕгъуагъэхэр щӕнӕу гъӕпсыгъэх, пӕуныгъэ мӕхъанӕ яӕ.

Къэбэртэе-Бэлыкъарым иартистхэр Адыгеим шызӕлӕшӕх. Жӕнӕтӕе Эльмирӕ, Лилу, Тхыгъӕлыдж Мурат, фӕшӕхъафхъ-

ми ярепертуар узыӕпешӕ. Яорӕдхэр гурылогъошӕх, мӕкъамӕхэр дахӕх.

— Мыекъуапэ тикӕс, даху кышӕытпӕгъокӕх, пчыхъэзэхыхъэхэр дӕгъоу щӕкӕох, — кытӕуагъ Къэбэртэе-Бэлыкъарым

иартистхэм. — Филармонием идиректор шӕхъаӕу Хъот Заур гъэзетымкӕ тхыӕегъӕпсӕу етӕожы тшӕогъу.

Адыгеим иорэдылоу Анастасия Аврамидирӕ Тхыгъӕлыдж Муратрӕ зӕгъусӕху шульӕгъу орӕдху кыӕуагъӕр искусствӕр лӕгъу зыӕтырӕмӕ ащыц. Гум илӕыр орӕдымкӕ цыфмӕ алӕыбгъӕлӕсын зӕрӕплӕкӕыштыгъу гупшысӕр фӕгъэхыгъ.

Тиорӕдыло ныбжыкӕу Сиху Аскӕр Мирӕ нагъом фӕгъэхыгъу кыӕуагъӕми гур кыгъӕбырсырӕу зылгытагъӕмӕ тӕу-кӕагъ. Адыгэ Республикӕмрӕ Къ-

рӕцӕе-Щӕрджэсымрӕ язаслуженнӕ артисткӕу Нӕцӕс Анжеликӕ «Адӕ сыда джы кӕхъуӕгъ?» зыфилорӕ орӕдыр даху кыӕуагъ. Хуӕрӕнӕ Азӕ ным фӕгъэхыгъӕ орӕдыкӕр апӕрӕу пчӕгум шигъӕжынынчыгъ. Артистхэр шӕолӕыр зӕфӕшӕхъафхэм ащӕпсӕухӕми, искусствӕм псынӕкӕу нӕуасӕ зыфӕшӕыгъӕх, улчӕжыгъу зӕфӕху. Зӕгъусӕху нӕмыкӕ концертхэм ахӕлӕжӕнху зӕгъэхъазыры.

Сурӕтху концертхэм кышӕтырахыгъэхэм арытхэр: «Исламьер» орӕд кӕӕло, Тхыгъӕлыдж Мурат концертм хӕлӕжъ.

Тикъӕгъӕлӕгъонхэр

Туапсӕ щӕкӕло

Сурӕтышӕ-модельер цӕрылоу, Адыгэ Республикӕм и Къӕралыгъо шуӕхъафтын кызыфагъӕшӕошагъу Стӕлӕшӕу Юрӕ лӕпкӕ шӕуашӕхэм афӕгъэхыгъӕ лӕфшӕагъу иӕм шыщхэр Туапсӕ дӕт музееу Н. Полетаевым ыцӕ зыхы-рӕм кышӕагъӕлӕагъох.

Къӕгъӕлӕгъоным икызы-лӕхын ехыӕлӕгъӕ зӕхӕхэм хӕлӕжъагъӕх Туапсӕ иадминистрацие ипашӕу Александр Чеховыр, культурӕм иӕофышӕхэр, Адыгеим икыгъӕху Стӕлӕшӕу Юрӕрӕ Ехъулӕ Аслъанчӕрыерӕ, нӕмыкӕхӕри. Зӕхӕхӕр зӕрӕкӕуагъӕр тигъзет кышӕиутыт.

БАСКЕТБОЛ. АПШӕРӕ КУПЫР

Апӕ итхӕм ахӕфӕштӕ?

«Динамо-МГТУ» Мыекъуапӕ — «Тамбов» Тамбов хӕку — 85:76 (26:19, 22:14, 12:17, 28:26). Гъэтхӕпэм и 10-м Мыекъуапӕ шызӕдешӕагъӕх. Зезыцагъӕхӕр: Д. Соболев, Д. Медведиров — тӕури Воронеж, А. Стрельченко — Ростов-на-Дону. «Динамо-МГТУ»: Тусиков — 6, Вагнер — 5, Гапошин — 10, Иванов — 17, Хыӕкӕун — 10, Тыу — 3, Хмара — 20, Степанов — 14, Долгополов.

«Динамо-МГТУ»-р апӕ ит команди 4-мӕ ащыц хъуным фӕбанӕ, «Тамбовыр» ауж кӕинӕрӕмӕ кыӕхӕкӕыжыным пылӕ. Пшӕрылӕ зӕфӕшӕхъафхэр яӕхӕми, текӕоныгъӕр зыхыштыр кӕшӕлӕгъуау шытыгъ. Зӕлӕкӕгъуӕр кӕуухым зышӕфӕкӕлогъӕ уахътӕр нахъ гъӕшӕлӕгъоныгъ. Хыӕкӕхэм хъагъӕм Игъуаор залӕрӕ радзи, бысымхэм пчӕагъу рагъӕкӕуӕм пӕблагъӕ хъу-гъӕх.

Тибаскетболистхэр ушӕтыпӕ уахътӕм дӕгъоу ешӕагъӕх. Илӕа Хмарӕ очкоуи 3 дзыгъохэр шысӕ тепхынӕу ыгъӕцӕкӕагъӕх. Артем Гапошинӕр, Сергей Ивановӕр, Хыӕкӕунӕ Руслъан ухъума-кӕохэм апхырыкӕхӕз хъагъӕм Игъуаор зӕрӕрадзӕцтыгъӕм тигъагушӕагъ.

Хыӕкӕхэр ащ фӕдӕ ешӕагӕм фӕмыхъазырху кычӕкӕыгъ, «Динамо-МГТУ»-м зӕлӕкӕгъуӕр ифӕшӕуашу кыхыгъ.

Ятӕонӕр ешӕгъуӕр

«Динамо-МГТУ» — «Тамбов» — 73:80 (22:27, 20:21, 13:20, 18:12). Гъэтхӕпэм и 11-м Мыекъуапӕ шызӕлӕкӕагъӕх. «Динамо-МГТУ»: Тусиков — 7, Вагнер — 10, Гапошин — 10, Иванов — 21, Хыӕкӕун, Тыу — 2, Хмара — 20, Степанов — 3, Долгополов.

Ятӕонӕр ешӕгъуӕр «Динамо-МГТУ»-м кыхынын ымылӕкӕыштыгъу тӕытӕрӕп. Пчӕагъӕр 72:74-рӕ зӕхъом бысымхэм яешӕа-кӕагъӕхъуагъӕп. Хуӕрджанӕм ылӕзныкӕ Игъуаор бӕрӕ адзыштыгъӕми, хъагъӕм рагъафӕштыгъӕп. Хыӕкӕмӕ щит чӕгъым бӕнӕгъуӕр нахышӕлоу кышӕидӕхуштыгъ, хуӕрджанӕм Игъуаор бӕрӕ радзӕцтыгъ. Очкоуи 3 дзыгъо 19-м шыщӕу хуӕрджанӕм тиспортсменхэм радзагъӕр 4 ныӕп. Хыӕкӕмӕ 18-м шыщӕу 4-р радзагъ. Арышӕ, щит лӕапсӕм нахъ гъӕшӕлӕгъонӕу щешӕагъӕм текӕоныгъӕр кыдихыгъ. «Динамо-МГТУ»-м итренер шӕхъаӕу, Адыгэ Республикӕм изаслуженнӕ тренерӕу Андрей Синельниковым кызырӕтиӕуагъу, тикомандӕ зӕлӕкӕгъуи 4 кыфӕнагъ. Брянскӕрӕ Курскӕрӕ ащешӕшт. Текӕоныгъӕр зӕ нӕмыӕми кызыди-хыкӕ команди 4-у апӕ итхӕм ахӕфӕн ылӕкӕышты.

«Динамо-МГТУ»-р «Тамбовым» дӕшӕ. Сергей Ивановым Игъуаор ыдзыгъ.

**Нӕкӕубгъор зыгъэхъазырыгъӕр
ЕМТИЛӕ Нурбий.**

Зӕхъыцагъӕхӕр:
Адыгэ Республикӕм и Къӕралыгъо Совет — Хасӕр, иминистрӕхэм я Кабинет

Кыдзыгъӕкӕырӕ:
Адыгэ Республикӕм лӕпкӕ лӕфхӕмкӕ, Иӕкӕыб кӕӕралхэм ашыпсӕурӕ тилӕп-кӕгъуӕхэм адырӕа зӕпхыныгъӕхэмкӕ ыкӕи кӕӕбар жъу-гъӕм иналхэмкӕи и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскӕр, 236

**Редактор
шӕхъаӕр**

**ДӕРБӕ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдӕшыӕр:**
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Первомайскӕр,
197.
Телефонхӕр:
приемнӕр:
52-16-79,
редактор шӕхъаӕм
иагъӕр:
52-49-44,
редактор гуадзӕр-
пшӕдӕкӕыж зы-
хыӕр секретары:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыцаушыхъаты-
гъӕр:**
Урысӕе Федерацием
хуӕтын лӕфхӕмкӕ,
телерадиокъӕтын-
хэмкӕи ыкӕи зӕлӕы-
лӕсыкӕ амалхэмкӕи
и Министерствӕ
и Темыр-Кавказ
чыпӕ гъӕлоры-
шӕанӕ, зӕраушыхъа-
тыгъӕ номерыр
ПИ №10-3892

Гъӕзетым кышӕиу-
тыхӕрӕм мышӕып-
кыагъу кыӕафӕ-
хӕрӕмкӕи кӕззыт-
хыгъӕхэм пшӕдӕ-
кӕыж ахы. Къа-
тхӕхӕрӕмрӕ гъӕзе-
тым шылажъӕхӕ-
рӕмрӕ яеплӕыкӕи
зӕтемыфӕн ылӕ-
кӕышты. Гъӕзет-
еджӕхэм кыт-
фагъӕхыӕр тхы-
гъӕхӕр зӕхӕтфы-
хӕрӕп ыкӕи кӕ-
зытхыгъӕхэм
алӕкӕдӕгъӕхъа-
жыхӕрӕп.

Зышӕхуагырӕ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӕ. Мыекъуапӕ,
ур. Пионерскӕр,
268

**Пчӕагъӕр
4522
Индексхӕр
52161
52162
Зак. 648**

Хуӕтынм
узцыкӕлӕтхӕнӕу шыт
уахътӕр
Сыхъатыр 18.00
Зышӕкӕлӕтхӕгъӕх
уахътӕр
Сыхъатыр 18.00